

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Sociální práce s rodinou ohroženou domácím násilím

Bc. Anna Bláhová

Diplomová práce

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejtná

Praha 2019

Prague College of Psychosocial Studies

Social work with the family endangered by the domestic violence

Bc. Anna Bláhová

Diploma Thesis

Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Hana Hejná

Praha 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 25. 7. 2019

.....

Bc. Anna Bláhová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Haně Hejné za spolupráci a konzultace při zpracování mé diplomové práce a zejména pak za cenné rady, podnětné připomínky a konstruktivní kritiku, kterou mi při vedení práce poskytla.

Anotace: Předkládaná práce se zabývá tématem domácího násilí, především z pohledu organizace, která má v České republice specifické postavení, jelikož je spjata s výkonem zákona na ochranu před domácím násilím. Práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část uvádí do problematiky domácího násilí, definuje základní role, profily, druhy a formy domácího násilí, pojmenovává důsledky domácího násilí, zmiňuje časté mýty a domněnky o domácím násilí, nakonec pak předkládá možnosti intervence jednotlivých profesí a zákonnou ochranu.

V druhé, praktické části se práce zaměřuje na kazuistiku a sociální práci s obětí a dětmi coby svědky domácího násilí. Případová studie se zabývá konkrétním případem klientky intervenčního centra od jejího prvního zaklepání u dveří centra po dobu několika let. V rámci řešení případu proběhlo mnoho setkání, soudních sporů, případových konferencí, terapií klientky a byla poskytnuta odborná pomoc také jejím dvěma dcerám, pro něž jsou důsledky prožitého domácího násilí katastrofální. Na případu této klientky úzce spolupracoval celý interdisciplinární tým. V práci se zaměřuji právě na spolupráci, koordinaci i jednotlivé kroky.

Klíčová slova: domácí násilí, oběť, násilná osoba, intervenční centrum, Policie ČR, OSPOD, sociální práce, organizace

Abstract: This thesis deals with the domestic violence from the point of view of the organisation, that has specific position in the Czech Republic, as it is connected with the law of protection against the domestic violence. The thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part treats the domestic violence, defines the fundamental roles, profiles, types and formes of domestic violence. The thesis also describes the consequences of domestic violence and mentions frequent myths and surmises about the domestic violence. Finally it deals with the possibilities of intervention at the individual proffesions and law protection.

The practical part of the thesis is focused on the case interpretation and social services with the victim and children as witnesses of the domestic violence. The case study is concerned with a client of Intervention center for ten years from the first knocking on the door. There were so many meetings, lawsuits, the case conferences as well as the therapy for the client. It was necessary to provide the therapy for her two daughters as a result of the domestic violence. On this case cooperates the interdisciplinary team. In my thesis, I focuse on the cooperation, the coordination and the particular steps of this team.

Keywords: domestic violence, victim, aggressor, intervention centre, police of the Czech Republic, social work, organization

Obsah

Úvod.....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Domácí násilí.....	10
1.1 Definice a vymezení pojmu.....	10
1.2 Dělení a typologie domácího násilí.....	11
1.3 Profil oběti a pachatele.....	12
1.3.1 Profil pachatele domácího násilí.....	12
1.3.2 Profil oběti domácího násilí.....	13
1.4 Muži versus ženy a děti.....	13
1.5 Nejrozšířenější domněnky a mýty o domácím násilí.....	15
2 Důsledky domácího násilí.....	17
2.1 Fyzické důsledky.....	17
2.2 Psychické a psychosomatické důsledky.....	17
2.3 Ekonomické důsledky.....	18
2.4 Sociální důsledky.....	18
3 Reakce oběti domácího násilí.....	20
3.1 Syndrom týrané ženy.....	20
3.2 Posttraumatická stresová porucha.....	21
3.3 Naučená bezmocnost.....	21
3.4 Stockholmský syndrom.....	22
4 Ochrana před domácím násilím v České republice.....	23
5 Možnosti a meze intervence jednotlivých profesí v případech domácího násilí v ČR	24
5.1 Krizová intervence.....	24
5.1.1 Zdravotníci.....	24
5.1.2 Intervenční centra.....	25
5.1.3 Poradenská centra.....	25
5.2 Policie České republiky.....	25
5.3 Orgán sociálně právní ochrany dětí.....	26
5.4 Oddělení přestupků.....	26
5.5 Interdisciplinární spolupráce.....	27
5.5.1 Organizace pomáhající cizincům.....	27

5.5.2	Organizace zajišťující ubytování.....	27
5.5.3	Úřady práce.....	27
II.	PRAKTICKÁ ČÁST.....	28
6	Popis výzkumu.....	28
6.1	Výzkumný problém a cíl práce.....	28
6.2	Metodika.....	28
6.3	Realizace výzkumu.....	29
7	Kazuistika.....	30
8	Analýza spolupráce.....	47
8.1	Intervenční centrum.....	47
8.2	Pomoc pro děti ohrožené domácím násilím.....	48
8.2.1	OSPOD.....	50
8.2.2	Případové konference.....	50
9	Diskuze.....	52
	Závěr.....	57
	Seznam použitých zdrojů.....	58

Úvod

Téma domácího násilí je v dnešní době již mnohokrát podrobně popsáno v odborné literatuře. V České republice působí desítky organizací, které se věnují právě pomoci obětem domácího násilí. Některé z nich, coby první vlašťovky, v rámci výčtu svých aktivit nabízí pomoc a podporu také těm, jejichž vztahy s blízkými lidmi jsou konfliktní – tedy v souladu s vizí, že boj proti domácímu násilí nemůže být úplný, aniž by se odborně pracovalo zároveň s těmi, kteří se násilí dopouštějí.

V případech domácího násilí jde především o ohrožení lidské důstojnosti a lidského života, proto se některá řešení zabraňující zmíněnému ohrožení zdají být radikální a v řadě případů následky opatření zasahují významným způsobem do života celé rodiny, obzvláště pak jsou-li v rodině děti, situace je velmi komplikovaná. Sociální pracovník se tak dostává do pozice, kdy může ovlivnit různým způsobem životy dalších lidí. Přesto je domácí násilí jakožto společenský fenomén v ČR stále považováno za téma, které nepotřebuje tolik pozornosti a dochází k jeho tabuizaci, zlehčování a následně k problémům, kterým by se vhodnou osvětou a jednoznačným odmítnutím dalo předejít.

Diplomová práce se zabývá tématem domácího násilí. Cílem první části je sestavit s oporou o odbornou literaturu základní charakteristiky domácího násilí. Další kapitoly popisují důsledky domácího násilí, krizovou intervenci i právní úpravu, různé formy pomoci obětem domácího násilí a interdisciplinární spolupráci. Pozornost zde také věnuji nejčastějším mýtům a domněnkám o domácím násilí.

Druhá část diplomové práce je věnována případové studii – kazuistice. Ta řeší případ klientky intervenčního centra, která zahrnuje údaje o klientovi a jeho prostředí, jeho osobní a sociální anamnézu i zhodnocení situace ze strany klienta, sociálního pracovníka a dalších pomáhajících organizací. Součástí je také popis postupů a metod, které byly využity při práci s klientem, závěrečné zhodnocení a diskuze.

Násilí je nepřijatelné, působí bolest a utrpení. Děje se často skrytě, ve vztazích, které byly založeny na lásce a bazální důvěře v blízkého člověka, se kterým žijeme ve společné domácnosti.

Tisíce lidí v České republice, kterým ubližuje někdo blízký, si někdy položily otázku „Má mě rád/a?“ Je to přirozené. Lidská duše touží po lásce a trpí, když ji ztrácí. Prakticky každý člověk má strach z osamělosti, chce být milován, a tak se někdy až příliš urputně drží naděje, že to tak může být. (Kampaň proti domácímu násilí, 2017)

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Domácí násilí

V této kapitole bude věnována pozornost problematice domácího násilí. Snahou bude popsat a definovat tento nebezpečný, nežádoucí a patologický fenomén. Dále bude prezentována typologie domácího násilí a nastíněn profil obětí a pachatelů domácího násilí. Zajímavostí zde jistě bude popis nejrozšířenějších mýtů a domněnek, které o domácím násilí „kolují“ v širší společnosti, a bohužel mnoho lidí je o jejich pravdivosti a realnosti přesvědčeno.

1.1 Definice a vymezení pojmu

Domácí násilí je jev, při němž nejde výhradně jen o náhodný, tj. izolovaný projev buď tělesné, verbální či psychické agrese. Domácí násilí je tedy fenoménem, který je typický a zcela charakteristický tím, že se jedná o účelné, a především systematické jednání jednoho z partnerů. Toto jednání je vedeno záměrem získání vyšší kontroly nad partnerem a jeho případné ovládnutí, což má za důsledek celkovou osobnostní dezintegraci oběti tohoto nežádoucího a nebezpečného jednání (Ševčík & Špatenková, 2011). Domácí násilí se konkrétně vztahuje k činům jako je tělesné týrání a agresivita, sexuální zneužívání, psychické týrání, jenž se týká opakovaných kontrol, restrikcí a zákazů, za jejichž porušení je oběť opakovaně fyzicky a psychicky trýzněna (Bednářová et al., 2009).

V České republice bývá jak odbornou, tak i laickou veřejností domácí násilí pojímáno a chápáno spíše v širším slova smyslu, kdy právě násilné a agresivní jednání v rodinné pospolitosti znamená jakýkoliv čin, který narušuje, snižuje a oslabuje možnost fungování jiného člena dané rodiny nebo narušuje jeho psychickou a tělesnou integritu, tudíž hrozí celkový rozklad osobnosti oběti (Ševčík & Špatenková, 2011).

Základní charakteristikou domácího násilí je, že je opakované, dlouhodobé, tudíž z jedné ataky nelze hovořit a vyvozovat závěr, že se skutečně o domácí násilí jedná. Avšak může se jednat o jeho počátek. Pro domácí násilí je typické také, že má tendenci eskalovat, kdy mnohdy například od verbálních narážek pachatel přechází k postupným fyzickým útokům, které mohou končit až závažným trestným činem, popřípadě ohrožením zdraví a života oběti (Bednářová et al., 2009).

1.2 Dělení a typologie domácího násilí

Podle Ševčíka a Špatenkové (2011), ale i dalších autorů, lze rozdělit domácí násilí do několika kategorií, přičemž **fyzické násilí**, a to z hlediska svých dopadů a následků pro oběť, je vůbec nejhorší a nejhrubší formou domácí agrese. Pachatel vůči oběti využívá nadměrné, neadekvátní a bezdůvodné tělesné síly nebo i její hrozby k tomu, aby oběť zstrašil, poškodil, frustroval apod. Za projevy fyzického násilí je považováno ubližování ve formě facky, kopání, pálení cigaretou, bouchání pěstí, smýkání, řezání apod. Toto chování na oběti zanechává objektivně identifikovatelné známky, avšak mnozí pachatelé často přistupují k verbálnímu a psychickému týrání, které je bohužel jen obtížně objektivizovatelné a verifikovatelné. **Psychické násilí** může být směřováno i do roviny emocionální, kdy iniciuje u oběti výrazné psychické utrpení nebo frustraci, což je právě záměrem agresora. Ševčík a Špatenková (2011) uvádějí, že „*i přes skutečnost, že je psychické týrání čteně vyskytující se formou domácího násilí, tak jeho podoby mohou „vypadat“ jako sociálně přijatelné chování, tudíž je obtížně rozpoznatelné*“. V konečném důsledku, ale může vykazovat psychické a emocionální týrání závažnější dopady nežli tělesné týrání, neboť dochází u oběti ke ztrátě sebeúcty, sebehodnoty, sebepojetí, sebevědomí a také sebedůvěry. Psychické týrání buď může probíhat ve formě verbální (tedy nadávky, výhrůžky, křik, ponižování apod.) nebo ve formě nonverbální (tj. nezáměr, opovrhování, nekomunikování s obětí, její záměrné izolování aj.) (Dufková & Zlámal, 2005). **Ekonomické násilí** představuje situaci (situace), kdy dochází k zamezování přístupu oběti k financím, ale i neposkytování základních prostředků k fungování společné domácnosti nebo k péči o děti. Také do této kategorie patří absolutní kontrola jak nad finančními příjmy, tak i výdaji, které musí oběť agresorovi vysvětlovat a zdůvodňovat. Typické je i zatajování celkové finanční situace ve společné domácnosti, zabavení auta oběti pro vlastní potřebu pachatele nebo také nedovolené, tudíž neoprávněné nakládání s majetkem oběti bez jejího souhlasu apod. (Ševčík & Špatenková, 2011, s. 50). **Sociální násilí** je takovým typem domácího násilí, kdy pachatel využívá i zneužívá často děti, které jsou ve vztahu přítomny, či dalších osob, které jsou prostředkem vyvíjení nátlaku na oběť. Jedná se o takové chování a jednání pachatele, kdy dotyčný zakazuje oběti styk a kontakt s rodinnými příslušníky či vyhrožuje poškozením zdraví rodinných příslušníků a dětí. Dochází tak k sociální izolaci oběti. Tímto mechanismem násilník postupně získává zcela absolutní moc nad obětí. Prostřednictvím neustálé kontroly také sleduje pohyb oběti, zakazuje jí nebo jí vyhrožuje. Často se sociální násilí pojí s dalšími, již výše zmíněnými formami domácího násilí (Matoušek et al., 2005).

Sexuální násilí se nejčastěji vyskytuje mezi partnery. Ukazuje se, že zhruba polovina obětí (především žen) domácího násilí bývá svým partnerem také znásilňována nebo jinak sexuálně zneužívána. Sexuální násilí je možné definovat jako jednoznačně nedobrovolný sexuální kontakt jakéhokoliv typu, kdy je oběť nucena se podílet na takových sexuálních aktivitách, které jsou pro ni nebezpečné, nežádoucí a vynucené. Právě i tzv. vynucený sex mezi partnery nebo manželi může být známkou násilí a agrese (Ševčík & Špatenková, 2011).

1.3 Profil oběti a pachatele

Typická a charakteristická u domácího násilí je i zcela jednoznačná, a tedy nezpochybnitelná diference role oběti a pachatele, přičemž dominuje jednostranné napadání a ataky. Dalším znakem je i tzv. neveřejnost tohoto jednání, kdy jsou agresivní ataky realizovány tzv. „za zavřenými dveřmi“, tedy probíhají zcela mimo společenskou kontrolu a případnou objektivizaci. V rovině domácího násilí je nutné se přesvědčit o tom, zda se skutečně jedná o domácí násilí, kterému je potřeba se hluboce věnovat, na což právě může poukazovat rozdělení rolí oběti a strůjce domácího násilí (tyrana), tedy to, že jeden z partnerů je vysoce submisivní a druhý naopak dominantní (Dufková & Zlámal, 2005).

1.3.1 Profil pachatele domácího násilí

Je známá různorodá typologie pachatelů domácího násilí. Dle Vitoušové může jít o **osobnostně rozpadlého alkoholika a stresového slabocha**, pro něhož je páchaní násilí na oběti jakýmsi odreagováním a řešením vlastní skutečné či domnělé krize. Agresor sám se necítí silný a právě prostřednictvím násilí, které páchá na partnerce, si dodává síly, pocitu mužnosti apod. Také se může jednat o nepolepšitelného násilníka nebo sociálního sadistu, u kterého dominuje psychopatologie (Vitoušová & Vedra, 2015). **Domácí násilník** bývá vůbec nejčastěji vyskytujícím se typem agresora. Pro tuto osobu je typické, že má jakousi „dvojitou tvář“, kdy se ve společnosti druhých lidí chová zcela slušně, pozorně, bez jakéhokoliv náznaku agresivních projevů vůči svým blízkým. Často se jedná o vzdělané, slušné a svým okolím vysoce uznávané osoby, avšak doma, za „zavřenými dveřmi“, se tyto stávají tyrany a agresory. Tzv. **normální násilník** je v podstatě obětí vlastního špatného dětství a návyků z této doby, kdy se chová a jedná dle modelu své primární rodiny. Dalším typem je tzv. **reaktivní násilník**, který agresí reaguje na skutečné, ale i pouze domnělé ústrky od své partnerky (manželky). Typem tzv. **jiného pachatele** je agresor, který je často psychicky

nemocný a agresivně vůči druhým jedná z důvodu psychotické motivace. Vůbec nejnebezpečnějšími jevy pro oběť jsou žárlivecké bludy, kterým pachatel bezmezně věří a nelze jej přesvědčit o jejich nepravdivosti (Marvánová-Vargová et al., 2008). Ševčík a Špatenková (2011) uvádí, že při hodnocení pachatelů domácího násilí se v praxi využívá tzv. Medorossova typologie, jež poukazuje na tři elementární typy pachatelů, kterými jsou žárlivý, majetnický a sadistický agresor.

Dle Vitoušové a Vedry (2015) toho o tyranech a strůjcích domácího násilí toho dosud není příliš známo, neboť se k tomu, co páchají, nepřiznávají, tudíž informace o nich pocházejí většinou pouze od jejich obětí. Agresoři bývají vynikajícími manipulátory, jsou dominantní a svou oběť dokáží, a to velmi rychle a bravurně, ovládnout. Ve většině případů agresorů se objevují známky dlouhodobých problémů a těžkostí v období dětství a dospívání. Poměrně často byli tito sami svědky domácího násilí mezi rodiči apod.

1.3.2 Profil oběti domácího násilí

Je nutno předestřít, že obětí domácího násilí se vlastně může stát jakákoliv osoba z rodiny, ať je to žena, dítě, senior, dokonce i muž, každý je tímto fenoménem ohrožen. Avšak ve většině případů jsou to především ženy a děti, kdo se stává obětí domácího násilí. Důvodem může být skutečnost, že submisivita oběti osobnost tyrana vyloženě přitahuje. Tyran, aby oběť získal, se k ní zprvu chová velmi vřele, mile a láskyplně, načež v okamžiku, kdy si získá její důvěru a přízeň, „udeří“. V případě rozvoje domácího násilí se poté oběť, a to poměrně často, stydí, domnívá se, že za to, co se děje, nese odpovědnost, a tak pomoc nevyhledává. Situace domácího násilí se však stupňuje, postupně začne docházet k opakovaným a stále brutálnějšími atakům. Často se bohužel stává, že oběť raději tiše trpí a snáší stupňující se agresivitu paradoxně právě ze strachu a obav o vlastní zdraví a život svůj nebo svých dětí, popřípadě i rodičů aj. (Buriánek et al., 2006).

1.4 Muži versus ženy a děti

Jak již bylo zmíněno, vůbec nejčastější obětí domácího násilí bývá žena. Uvedená skutečnost může mít podklad v historicky daném přístupu a chování společnosti k ženě, kdy se stále ještě v určitém smyslu předpokládá, že by žena měla být podřízena muži, nebo je zaznamenatelná snaha o identifikaci ženy coby submisivní postavy vůči muži. Zpočátku se muž-agresor vůbec agresivně chovat nemusí a může se tak prezentovat až v zátěžových situacích, jako je například narození dítěte, finanční problémy, nezaměstnanost a podobně.

Ženy – oběti domácího násilí bývají popisovány jako ženy s nízkou sebeúctou a osobností se závislými rysy. Jedná se o ženu, která je submisivní a poslušná, partnerovi vyhoví. Na základě požadavku partnera, nebo i svého vlastního rozhodnutí, udržuje minimální až téměř žádné sociální interakce s druhými lidmi. Má tendenci omlouvat a vysvětlovat chování a jednání partnera tím, že se necítí dobře, „má toho hodně“, „není takový, jak to vypadá“ aj. Poměrně často zažívá pocity vlastní neschopnosti, bezmoc a beznadějí, což jí ještě partner, verbálně i nonverbálně, připomíná a utvrzuje ji v tomto přesvědčení. Zažívá pak také poměrně intenzivní pocity viny, kdy je dokonce zcela přesvědčená o tom, že chování partnera si skutečně zaslouží. Není výjimkou, že sex používá jako snahu o zpevnění intimního vztahu a prostředek „udobřování se“ (Dufková & Zlámal, 2005).

V minulosti panovala jednoznačná domněnka, že **muž nemůže být obětí domácího násilí**. Opak je však pravdou a v současné době je již jisté, že domácí násilí bývá páčáno také na mužích, avšak tento fenomén se jen velmi obtížně prokazuje a objektivizuje. Důvodem může být fakt, že mnohá média ale i odborníci jsou vůči tématu domácího násilí, které je realizováno na mužích, spíše nejednoznační. Dá se tedy říci, že tento fenomén podléhá jakési selektivní nepozornosti, neboť násilí na ženách je mnohem lépe zaznamenatelné, předvídatelnější a na první pohled je více vidět (modřiny, oděrky). Také muži mnohem více nežli ženy popírají svou roli obětí domácího násilí. Otázkou ovšem stále zůstává, co je důvodem, že muži od svých agresivních partnerek neodejdou. Opět, jako u žen, může hrát roli finanční závislost, ale i závislost emocionální. Často také nechtějí přijít o možnost kontaktu s dětmi, případně nemají kam jít. Velkým problémem je, že nechtějí, aby se jejich okolí dozvědělo, co se děje a jak se k nim jejich partnerka chová, tedy, jednoduše řečeno, stydí se (Bednářová et al., 2009).

Děti jako oběti domácího násilí bývají nejčastěji v roli svědka násilí mezi rodiči. Ovšem stává se, a to především v případě, že dítě například brání matku nebo se jí snaží

pomoci, že se obětí agresora stane i ono. Hlavním problémem je, že se dítě identifikuje se svými rodiči, s jejich chováním. Dle Matouška na základě zděděného si poté samo, ve své dospělosti, vytváří takovou rodinu a její fungování, jako bylo zvyklé ze své primární rodiny. Velkým nebezpečím pak je riziko, že syn, který v dětství viděl, že otec týrá matku, může být ke své ženě také agresivní, neboť se domnívá, že se jedná o standardní chování.

1.5 Nejrozšířenější domněnky a mýty o domácím násilí

Velmi rozšířenou, a především zcela ponižující pro oběť, je domněnka nebo mýtus, že si za chování a jednání agresora může sama. Toto vnímání a smýšlení společnosti může oběť vést skutečně k přesvědčení, že agresivní jednání partnera (manžela) je skutečně jejím problémem. Taková osoba se za sebe a svou domnělou neschopnost stydí, v důsledku čehož pomoc a podporu zvenku nevyhledá. Dominující mýty a předsudky se v rovině domácího násilí týkají především skutečnosti, že se domácí násilí týká výhradně tzv. sociálně slabých lidí či osob se sníženou inteligencí. V tomto případě je však opak pravdou, neboť, jak již bylo uvedeno výše, mnoho dobře situovaných a uznávaných osob (mužů) žije tzv. dvojí život, kdy se na veřejnosti chovají zcela adekvátně, zatímco v soukromí se z nich stávají tyraní a agresori, kteří opakovaně usurpují a frustrují svou oběť.

Dalším mýtem tvrzení, že v každém vztahu „něco je“, někdy také tzv. „Itálie“. „Faktem je, že v každém vztahu se čas od času objeví neshody a pře, popřípadě hádky, ale jde o to, zda partneři jsou schopni dodržovat a akceptovat hranice a způsob svého chování. Mezi obyčejnou hádkou, která „pročistí vzduch“ a domácím násilím je zcela diametrální rozdíl, a také takto je nutné obojí vnímat a hodnotit“ (Vitoušová & Vedra, 2015).

Předsudkem je i situace, kdy hodnotíme oběť a říkáme si „proč tedy od něj neodejde, to já bych...“.

Důvody, které oběť vedou k tomu, aby setrvala ve vztahu s agresorem, jsou poměrně rozmanité, a především oběť je vnímá subjektivně, tudíž nelze ji za její chování hodnotit. Z možných důvodů setrvání v takovém vztahu lze například uvést finanční aspekty, bydlení, obavy ze ztráty kontaktu s dětmi, z reakce okolí na případný odchod ze vztahu a opuštění partnera, obavy z toho, že pravda vyplyne na povrch a oběť bude určitým způsobem souzena aj. Negativním jevem však je i opakované, a hlavně zcela neadekvátní omlouvání agresora za jeho nepatřičné a násilnické jednání vůči oběti (např. „pouze mu ujely nervy“, „má teď v zaměstnání stres“, „má toho hodně“ aj.).

Mýtem, který je dnes již více ozřejmen, je skutečnost, že obětí domácího násilí musí být výhradně žena. Opak je pravdou, obětí domácího násilí bývá i muž, a to především tam, kde panuje velmi dominantní a agresivně či disociálně založená partnerka (Marvánová-Vargová et al., 2008).

Velmi bolestným prohřeškem vůči oběti domácího násilí je vnímání situace, které poukazuje na fakt, že si oběť daného partnera sama zvolila. Neprávem pak ve společnosti panuje pocit, že si za to, co se jí děje, může oběť sama. Zde je zásadní si uvědomit, že agresor není na první pohled poznat, dlouhou dobu se dokáže chovat skrytě nebo je schopen obstojně vést dvojí život. Oběť po partnerově změně chování doufá, i když marně, že se mu opět „vrátí“ ta tvář jejího partnera, do které se původně zamilovala.

Ani alkohol nemůže být důvodem, aby bylo realizováno domácí násilí. Alkohol neiniciuje agresivitu, ale pouze odstraňuje zábrany a vlastní korekci chování a jednání.

Velmi bolestným mýtem také je tvrzení, že „ona sama ho vyprovokovala“. Dle Bednářové et al. (2009) je zde opět vina přisuzována oběti, která se může cítit výrazně bezmocná a dále neschopná svou situaci jakkoli řešit.

Častým předsudkem je názor, že nastalou situaci by partneři měli řešit mezi sebou a nezatahovat do řešení své okolí. Ve své podstatě to znamená, že okolí oběti před realitou „zavírá oči“, snaží se přehlížet varovné signály i případné náznaky volání o pomoc oběti. Tímto způsobem se však nejbližší oběti jen vyhýbají vlastní odpovědnosti a vyjadřují tak pouze neochotu nebo svou nekompetentnost cokoli v dané záležitosti konat.

Posledním, a to poměrně často vyskytujícím se mýtem, který se pojí s problematikou domácího násilí, je pocit a tvrzení „to by se mi stát nemohlo“. Není to zdaleka tak jednoznačné, neboť každého z nás tento fenomén může potkat. Je sice pravdou, že někteří lidé jsou „přilnavější“ (senzitivita, závislost na druhém, osobní nejistota aj.) (Ševčík & Špatenková, 2011).

2 Důsledky domácího násilí

Ševčík se Špatenkovou (2011) prezentují, že: „*domácí násilí má vždy devastující účinky na tělo i na duši*“. Důsledky domácího násilí bývají poměrně variabilní a pestré, obdobně jako typ domácího násilí, které oběť zažívá. Na druh a charakter následků domácího násilí má také vliv skutečnost, jak čteně a především jak dlouho byla oběť týrána a frustrována, a také to, jaký je její psychický potenciál, aby se s traumatickým prožitkem byla schopna postupně vyrovnat. Dá se říci, že mírnější tělesné následky se mohou rychleji zhojit nežli hluboké rány, které jsou psychického a emocionálního charakteru, neboť s těmi se oběti vyrovnávají obecně mnohem hůře.

V rodinném prostředí, které je poznamenáno domácím násilím, bývají výrazně narušeny bohužel i ty nejvíc elementární podmínky, které jsou nutné pro vytváření a udržování vzájemných zdravých a žádoucích vztahů. Hrubě narušeny bývají zejména ty podmínky, které jsou zcela zásadní pro adekvátní a zdravý rozvoj dítěte. Dochází k situaci, kdy se vytrácí bezpečí domova a jistota spojená s rodinným zázemím a „fungováním“ rodičů (Matoušek et al., 2005).

Tělesná a mentální újma, jež oběť domácího násilí zažije, je úzce spojena jak s finančními, tak pracovními, ale i rodinnými a celospolečenskými následky. Dopady domácího násilí lze vztáhnout nejen na individuuum, tedy na poškozenou osobu, ale i na celou společnost, a tedy i na celý stát, který se věnuje léčbě obětí domácího násilí, jež je dlouhodobá, náročná a s nejistou prognózou (Hokr Miholová et al., 2016).

2.1 Fyzické důsledky

Z realizovaných výzkumných šetření lze uvést, že fyzické domácí násilí ze strany svého partnera zažívá až více než 50 % žen. Jedná se nejčastěji o modřiny, vykloubeniny, zhmožděniny, zlomeniny, mozkovou komoci, popáleniny, vnitřní zranění (včetně krvácení) nebo potrat. Tyto uvedené a prezentované výsledky současně potvrzují i data, která se podařilo získat v rámci studie zabývající se zdravotními dopady a důsledky domácího násilí. Zmíněnou studii v České republice provedlo sdružení ROSA, z. s.

2.2 Psychické a psychosomatické důsledky

Oběti domácího násilí bývají zasaženy také rozmanitými, ale závažnými psychickými následky, které se odvíjí od prožitého násilí. Jako příklad lze uvést nízké sebevědomí,

problematickou sebeúcty, pocity viny, bezmocnost, depresi. Velmi četně se vyskytují i poruchy spánku (opakované buzení v průběhu noci, ztížené usínání aj.) či poruchy příjmu potravy. Bednářová et al. (2009) upozorňuje, že u obětí domácího násilí je vyšší afiliace k rizikovému nadužívání alkoholu, benzodiazepinů, anxiolytik i analgetik. Výjimkou nejsou ani opakované suicidální pokusy až situace dokonané sebevraždy.

Odborná literatura velmi četně, v rovině psychických důsledků domácího násilí, hovoří o posttraumatické stresové poruše, o tzv. syndromu týrané ženy nebo také o tzv. Stockholmském syndromu (Králičková, 2011). O těchto důsledcích bude konkrétněji pojednáno v následující kapitole diplomové práce.

2.3 Ekonomické důsledky

Ekonomické následky domácího násilí představují finanční problémy, jako je zadlužení nebo dokonce i ztrátu bydlení. Mimo zmíněné se objevuje také potravinová malnutrice, totální zanedbání péče (nejčastěji péče o děti), redukce až úplná izolace sociálních interakcí a kontaktů, změna dosavadního sociálního statusu a životního stylu, což následně ještě více traumatizuje oběť, která se stydí za to, co se děje, a snaží se, aby ostatní neviděli tyto skutečnosti, proto se jim buď záměrně vyhýbá, nebo je záměrně sociálně izolována agresorem domácího násilí (Ševčík & Špatenková, 2011). Finanční násilí nejvíce zasahuje oběť v rovině finanční gramotnosti, kdy se stává zcela bezradnou a nejistou, co se týče otázek financí, způsobu života apod. Oběti bývají na agresorovi ekonomicky závislé, neboť nedisponují vlastním bankovním účtem, není jim dovoleno chodit do zaměstnání, čímž nemají, vyjma toho, co jim dá násilník, žádnou finanční hotovost nebo rezervu. Dufková a Zlámal (2005) uvádí, že oběti jsou agresorem opakovaně kontrolovány a je jim vnucována myšlenka, že jsou bez dotyčného naprosto k ničemu, že nic nedokáží, že nemohou o ničem rozhodovat aj. Právě ekonomická závislost na strůjci domácího násilí bývá jedním z faktorů, kvůli kterému oběť není schopna agresora opustit, protože si v samostatném životě nevěří, neumí hospodařit s penězi a nemá zaměstnání. Vlivem uvedeného dochází k závažné a opakované traumatizaci nejen oběti domácího násilí, ale všech členů rodiny, tedy i dětí (Hokr Miholová, 2016).

2.4 Sociální důsledky

Sociální důsledky domácího násilí mají dopad nejenom na oběť, ale na celou rodinu a bývají poměrně závažného charakteru. V rámci sociálně formovaného domácího násilí

se především jedná o postupné odpírání oběti toho, aby se mohla účastnit běžných, pro ni důležitých sociálních vztahů a interakcí (Haškovcová, 2004). Vitoušová a Vedra (2015) prezentují, že se jedná o: „*zakazování kontaktů a styků s rodinou, přáteli, kolegy apod.*“. Mimo jiné sem však lze zařadit i odpírání spánku a odpočinku oběti, zákazy vycházení z domu a realizace běžných a každodenních aktivit (nákup, procházka, vyzvedávání dětí aj.). Výše uvedená sociální izolace ještě více zhoršuje, až zcela znemožňuje nalezení si zaměstnání, aby se oběť případně mohla od agresora odpoutat, distancovat a vytvořit si vlastní život.

3 Reakce oběti domácího násilí

Způsob reagování oběti domácího násilí na to, co se jí děje, může být dle sociálních pracovníků, psychologů i pedagogů dán skutečností, jaký typ domácího násilí si oběť prožila, jak dlouho týrání trvalo a jak často se objevovalo. Ševčík a Špatenková (2011) uvádí, že také bezpochyby záleží na osobnostním profilu oběti a způsobu vyrovnávání se s náročnými životními situacemi a traumaty.

Právě způsob reagování oběti má zásadní dopad na její celkový tělesný, psychický i emocionální stav, ale také prognózu. Mezi čteně se objevující symptomy patří depresivní rozlady až deprese, poruchy chování a jednání, ale i rozvoj psychických onemocnění nebo závislostního chování. Ve vyhraněných případech řeší oběti domácího násilí svou situaci i sebevražedným jednáním, přičemž se může jednat o způsob jakéhosi „volání o pomoc“ nebo o skutečně chtěnou a proklamovanou ideaci. Mezi psychické dopady domácího násilí na osobnost oběti lze uvést taktéž syndrom týrané ženy, posttraumatickou stresovou poruchu, naučenou bezmocnost a tzv. Stockholmský syndrom (Marvánová-Vargová, 2016).

3.1 Syndrom týrané ženy

Pro možnost popisu a prezentace následků domácího násilí na oběť se v literatuře, a později i v laické oblasti začalo užívat termínu „syndrom týrané ženy“.

Prostřednictvím tohoto pojmu se daří popisovat poměrně širokou a variabilní škálu mentálních a emocionálních následků i vzorců chování, jež jsou právě výsledkem dlouhodobého a opakovaného domácího násilí mezi partnery (manžely).

Marvánová-Vargová et al. (2008) popisují syndrom týrané ženy na podkladě celé řady zcela typických a charakteristických jak tělesných, tak i emocionálních, psychických, ekonomických či sociálních příznaků (deprese, sociální izolace, opakované prožívání traumatické situace, naučená bezmocnost, závislost na agresorovi, vyčerpanost, bezradnost, bolesti hlavy a zad a další). Mezi elementární charakteristiky popisu syndromu týrané ženy patří skutečnost, že žena věří, že za násilí, které je na ní pácháno, může ona sama. Nedokáže si představit, že by za násilí a frustraci, kterou prožívá, mohl být zodpovědný někdo jiný. Velmi často se žena obává o svůj život, a především pak o život svých dětí. Týraná žena zažívá pocity, že agresor je vševědoucí, tedy o všem, co žena udělá, ví, a také že je všudypřítomný (Marvánová-Vargová et al., 2008). Syndrom týrané ženy zatím není zahrnut

do MKN 10. revize (Mezinárodní klasifikace nemocí), je však uznán a pojímán jako jakási subkategorie lékařsky uznané a definované posttraumatické stresové poruchy. U oběti, jež prožívala domácí násilí, se objevují a prezentují obdobné příznaky jako tomu je u jedinců, kteří prožili situaci nebo událost traumatu (např. mučení, válečný konflikt aj.) (Dufková & Zlámal, 2005).

3.2 Posttraumatická stresová porucha

Posttraumatická stresová porucha je poměrně známý termín, který se objevuje v úzké souvislosti s velmi výrazným a náročným psychosociálním stresem. V případě, že pachatel týrá a frustruje oběť, tímto mechanismem opakovaně a dlouhodobě prohlubuje trauma, které se projevuje na oběti. Oběť zažívá pocity absolutní bezmoci a zcela ztrácí kontrolu nad svým životem, nad vlastní svobodnou volbou. Marvánová-Vargová (2016) uvádí, že: „*termín posttraumatická stresová porucha je používán pro úzkostnou poruchu...*“. Zmíněná porucha se zcela typicky rozvíjí po prožití vysoce emočně náročné a stresující události, která svou závažností výrazně přesahuje standardní zkušenost daného jedince. Zcela typicky je posttraumatická stresová porucha doprovázena tzv. flashbaky, které představují jakési záblesky nepříjemných a traumatizujících situací a událostí, které se oběti „nechtěně“ vracejí, a tak ji opětovně zraňují (Ševčík & Špatenková, 2011).

3.3 Naučená bezmocnost

Hlavní podstatou naučené bezmocnosti je stav, kdy se oběť domácího násilí postupem času naučí, že vlastně nemá jakoukoliv kontrolu nad vzniklou situací. Dále se domnívá, že snaha o změnu je marná, a tedy zbytečná, tudíž se jí celá situace zdá neřešitelná. Dle Matouška et al. (2005) na základě uvedeného je samozřejmé, že se oběť začíná postupně chovat pasivně, odevzdaně a bez zájmu o řešení své situace. Opakovaným a prohlubujícím se týráním oběť přestává věřit ve své schopnosti, a tak ještě více klesá její sebevědomí.

Oběti mohou, v případě domácího násilí, zaujímat jak aktivní, tak i pasivní postoj a chování. Při realizaci aktivního postoje se oběť, a to především v prvních fázích domácího násilí, snaží o ofenzivu vůči agresorovi (nahlášení trestního oznámení na Policii ČR, podání žádosti o rozvod aj.). Jestliže oběť zaujímá v tuto chvíli aktivní postoj, je i při dalším řešení situace domácího násilí spíše schopna se agresorovi postavit, a tedy od partnera odejít (spolupráce s pomocnými neziskovými organizacemi aj.). V případě,

že se jedná o oběti, které zaujímají spíše pasivní postoj, mají tendenci před vzniklou situací „zavírat oči“ a na situaci tedy nijak nereagují. Také se stává, že agresorovi opakovaně dávají nové šance, aby své chování napravil. Mezi příznaky naučené bezmocnosti lze zařadit ztrátu a nejistotu v oblasti sebeúcty a sebehodnoty, nerozhodnost, celkovou nejistotu a proměnu dosavadních obecných hodnot a norem (Marvánová-Vargová, 2016).

3.4 Stockholmský syndrom

Stockholmský syndrom vyjadřuje zcela specifické kladné emoční rozpoložení až vznik závislostního chování oběti vůči pachateli, agresorovi. Uvedený syndrom se může vyskytovat u žen i mužů, kteří se stali oběťmi dlouhodobého násilí a tyranie. Stockholmský syndrom lze popsat a definovat tak, že mezi agresorem a obětí se vytváří poměrně hluboký emocionální vztah. V rámci tohoto vztahu si oběť postupně přivykne na svou podřízenou roli vůči agresorovi, a tak se mu snaží ve všem vyhovávat a poslouchat jej. Současně se také snaží agresorovi za jakékoli situace zavděčit, čímž si oběť snaží zachránit svůj život a zdraví před dalšími atakami agresivního chování pachatele (Bednářová et al., 2009).

Dle studie ROSA Stockholmský syndrom často vzniká v případě, že je oběť izolována od svého přirozeného sociálního prostředí a od interakce s druhými lidmi. Dále se objevuje také v případě, kdy oběť k agresorovi začne pociťovat náklonnost, nebo tehdy, pokud se oběť nachází v ohrožení vlastního zdraví.

4 Ochrana před domácím násilím v České republice

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, nabyl účinnosti dne 1. 1. 2007. S přijetím uvedeného zákona se Česká republika, stejně jako další země Evropské unie, připojila ke státům, kde je vytvořen poměrně komplexně pojatý právní rámec, jenž slouží jako prevence proti domácímu násilí a současně zajišťuje specializovanou a odbornou pomoc obětem domácího násilí (Ježková & Voňková, 2017).

Dalším důležitým zákonem je zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, který v § 44 až § 47 popisuje tzv. ochranný institut vykázaní násilné osoby, a to až na dobu deseti dní. Dále zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, upravuje a definuje možnosti a nástroje pomoci osobám, které jsou ohrožené nebo již přímo zasažené domácím násilím. Jedná se o subjekty, tzv. intervenční centra, která spolupracují mimo jiné i s orgány sociálně právní ochrany dětí (Králičková, 2011).

Od 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nově upravuje a vymezuje jak manželské, tak i rodinné právo. Od 1. 1. 2010 je domácí násilí považováno za trestný čin a lze jej nalézt pod § 199, a to pod pojmem „týrání osoby žijící ve společném obydlí“. Současně jsou také v trestním zákoníku definovány nové skutkové podstaty trestné činnosti, jako je nebezpečné vyhrožování, stalking apod.

5 Možnosti a meze intervence jednotlivých profesí v případech domácího násilí v ČR

5.1 Krizová intervence

Podle Lucké (2003, s. 53) „*krizová pomoc je komplexem služeb, které odpovídají na klientův prožitek vlastní životní situace, již vnímá jako neodkladnou a naléhavou a ve stavu nouze ji není schopen řešit vlastními silami a z vlastních zdrojů. Cílem je poskytnout klientovi bezpečí, podporu, naději a vedení, aby pocítil úlevu, aby se zvýšila jeho schopnost situaci zvládat a aby se vrátil na předkrizovou úroveň přizpůsobení a žití.*“

Krizovou intervencí chápeme zásah v době krize, který se snaží minimalizovat ohrožení jedince a předejít negativním a destruktivním řešením vzniklé situace. Pomoc by měla být okamžitá, snadno dosažitelná, kontinuální a v co nejméně omezujícím prostředí. Dostupnost krizových center i linek důvěry celých 24 hodin denně by měla být pro všechny regiony samozřejmá.

Klienti často vyhledají pomoc krizového centra z důvodu dlouhotrvajících partnerských problémů, nebo přichází se zástupnými problémy, často i somatickými a až při, mnohdy ne první, konzultaci je teprve pojmenován problém ve formě domácího násilí. V takovém případě se klientům doporučuje následná okamžitá péče v organizacích zabývajících se přímo domácím násilím.

5.1.1 Zdravotníci

Lékaři a pracovníci zdravotnických zařízení mohou být jedni z prvních, na koho se oběti domácího násilí obrátí, a to zejména v situacích bezprostředně po útoku. Oběti mnohdy neudávají skutečné příčiny zranění, ze strachu či studu uvádějí, že si zranění způsobily náhodou či samy. Je důležité, aby se zdravotníci ptali na skutečné příčiny zranění a na to, kdo je způsobil. Dle věstníku Ministerstva zdravotnictví ČR byla vydána metodická opatření pro postup lékařů při poskytování péče, ale i v případě, že mají podezření na možný výskyt domácího násilí v rodině. Oznamovací povinnost mají lékaři pouze v případě zranění dětí nebo osob, které byly z nějakého důvodu svěřeny do péče jiné osoby.

Již ve zdravotnických zařízeních by mělo být samozřejmé oběti domácího násilí edukovat o možnostech právních kroků či odkázat na specializované poradny předáním kontaktů.

5.1.2 Intervenční centra

Oproti jiným službám, které s tématem domácího násilí pracují, mají všechna intervenční centra v České republice specifické postavení, jelikož jsou spjata se zákonem na ochranu před domácím násilím. V případech vykázaní násilné osoby ze společného obydlí je Policie ČR povinna příslušnému intervenčnímu centru zaslat informaci o vykázaní. Intervenční centrum pak do 48 hodin kontaktuje ohroženou osobu a nabízí jí krizovou pomoc a podporu. V ostatních případech se na intervenční centra zájemci mohou obracet sami, stejně jako na jiné organizace.

5.1.3 Poradenská centra

Ve většině případů poskytují služby pro oběti či osoby ohrožené domácím násilím nestátní neziskové organizace. Jejich činnost a rozsah poskytovaných služeb se liší. Služby jsou určovány zejména stanovami, vnitřními standardy organizace a standardy poskytování sociálních služeb, které byly vydány Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

Poskytované služby mohou mít ambulantní i pobytový charakter, dále se mohou dělit na krizovou intervenci, poradenství či terapii. Oběti domácího násilí by měly mít možnost vybrat si délku a rozsah poskytovaných služeb.

Z praxe poradenských center můžeme rozlišit tyto typy prvních kontaktů:

- oběti v krizové situaci bezprostředně po napadení,
- oběti, které nechtějí ukončit vztah, ale chtějí ukončit násilí,
- oběti, které zvažují odchod od násilného partnera,
- oběti, které se rozhodly ukončit násilný vztah, ale hrozí jim riziko pokračování násilí.

5.2 Policie České republiky

Na Policii České republiky a policejní útvary má právo obrátit se s žádostí o pomoc každý občan. Osoby ohrožené domácím násilím se na policii obracejí zejména v situacích eskalace násilí a přímého ohrožení (voláním na linku 158) a v situacích, kdy akutní ohrožení pominulo a oběť násilí chce podat na pachatele trestní oznámení.

Policista je oprávněn v případech domácího násilí přistoupit mimo jiné k následujícím úkonům:

- zajištění osoby, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život, nebo život a zdraví jiných osob nebo majetek,
- oprávnění k omezení pohybu agresivních osob,
- oprávnění odebrat zbraň,
- oprávnění zakázat vstup na určená místa,
- oprávnění otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor.

Úloha policie v případech domácího násilí spočívá zejména v:

- intervenci – poskytnutí ochrany oběti,
- vyšetřování – shromažďování fakt a důkazů,
- pomoci – zajištění řádné pomoci od jiných organizací.

Od 1. 1. 2007 nabyl účinnosti zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Od té doby byl již několikrát novelizován. Před účinností tohoto zákona de facto nebylo možné legálně problematiku domácího násilí řešit.

5.3 Orgán sociálně právní ochrany dětí

V případě, že jsou v rodině nezletilé děti, hraje důležitou roli orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), který působí na úřadech měst a obcí. Informaci o tom, že v rodině s nezletilými dětmi došlo k vykázaní násilné osoby, zasílá policie také na příslušný orgán péče o děti. Intervenční centra jednak kontrolují, zdali tento orgán obdržel informaci o policejním vykázaní, a také nabízí pomoc a podporu při řešení problémů v rodině. V ostatních případech se na tento orgán obracejí oběti domácího násilí především v situacích, kdy se násilí v rodině rozvinulo a děti se staly svědky násilí mezi rodiči, nebo v případech, kdy se oběť rozhodne násilný vztah ukončit a žádá o úpravu poměrů k nezletilým dětem, možnost azylového ubytování či se ocitla v sociální nouzi. Od roku 2006 mohou sociální pracovníci ze zákona utajit pobyt nezletilých dětí i osob, které jsou ohroženy domácím násilím.

5.4 Oddělení přestupků

Přestupkové právo prošlo nedávno rekonfigurací, jejímž výsledkem bylo přijetí nového přestupkového zákona. V souvislosti s domácím násilím jsou nejčastěji řešeny přestupky proti občanskému soužití a přestupky proti veřejnému pořádku. Vítanou změnou je možnost uložení sankce za přestupek i tzv. omezující opatření spočívající v povinnosti pa-

chatele podrobit se vhodnému programu pro zvládání agrese nebo násilného chování. Ačkoliv dosud není jasná konkrétní podoba takových programů, je legální zakotvení pozitivním krokem.

5.5 Interdisciplinární spolupráce

Pro účinnou pomoc obětem domácího násilí je velice často interdisciplinární spolupráce naprosto nezbytná. Životní situace, ve kterých se klienti nachází, jsou velice různorodé a k jejich zdárnému řešení je často zapotřebí úzké spolupráce nejrůznějších organizací a institucí. Zákon o sociálních službách výslovně ukládá povinnost zajistit spolupráci a vzájemnou informovanost mezi dotčenými subjekty. Intervenční centrum pořádá pravidelně několikrát do roka interdisciplinární setkání všech spolupracujících organizací a připravuje semináře a workshopy na témata, která s domácím násilím souvisí.

5.5.1 Organizace pomáhající cizincům

V případech, že ohrožená osoba nehovoří česky, je naprosto zásadní navázání spolupráce s některou z organizací, které pomáhají cizincům.

5.5.2 Organizace zajišťující ubytování

Pro některé oběti domácího násilí je nejdůležitějším prvkem řešení situace okamžité zajištění nového bydlení. Vedle intervenčních center, která disponují utajenými byty, je nezbytná spolupráce s dalšími organizacemi disponujícími možnostmi zajištění ubytování. Existuje také celá řada azylových domů s různými cílovými skupinami.

5.5.3 Úřady práce

Největším problémem osoby ohrožené domácím násilím po vykázaní násilné osoby často bývá finanční tíseň. Děje se tak zejména v situacích, kdy ohrožená osoba pečuje o nezletilé děti či z jiného důvodu nepracuje a nemá přístup k rodinným financím. Zákon o pomoci v hmotné nouzi umožňuje vyplatit na místě v hotovosti dávky mimořádné okamžité pomoci až do výše životního minima, tedy zhruba do částky 3 000 Kč. Ovšem dle praxe intervenčního centra se přístup jednotlivých úřadů práce výrazně liší. Jsou situace, kdy je dávka vyplacena, ale bohužel existují i případy, kdy je toto odmítnuto.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 Popis výzkumu

6.1 Výzkumný problém a cíl práce

V této části práce bude na příběhu paní Pavly demonstrován konkrétní případ interdisciplinární spolupráce i úskalí, která číhají na rodinu po vykázaní násilné osoby z bytu, a která mohou trvat několik let.

Bude zde zkoumáno, jak hluboce je rodina zasažena, jaké situace nastávají po vykázaní násilné osoby, kdy jsou svědky domácího násilí děti. Oběť se v tomto případě chce bezpečně rozejít, nechce bojovat, přičemž jejím hlavním cílem je především ochránit vlastní děti, dvě nezletilé dcery, ovšem snaha její ani dalších odborníků v pomáhajících organizacích v některých případech nestačí.

6.2 Metodika

V této části práce popisuji, jaké jsem zvolila metody a techniky získávání potřebných dat i způsob jejich zpracování.

Použité metody a techniky

Výzkumná část práce byla zpracována metodou kvalitativního výzkumu. Podstatou kvalitativního výzkumu je velmi široký sběr dat, na jehož začátku nejsou stanoveny základní proměnné, stejně tak ani hypotézy nejsou stanoveny předem. Výzkumný projekt není založen a závislý na teorii, kterou již předem někdo vytvořil. Jde tedy o to prozkoumat jev a podat o něm co největší množství informací (Švaříček & Šed'ová, 2007, s. 334).

Kvalitativní strategie

Kvalitativní přístup jsem zvolila z důvodu, že je v tomto případě nejvhodnější a umožňuje proniknout v dané problematice jistým způsobem pod povrch. Kvalitativní přístup je proces, který zkoumá určité jevy a problémy v jejich autentickém prostředí. Je to způsob, jak získat celkový obraz problému založený na specifickém vztahu mezi bádatelem a účastníkem výzkumu (Švaříček & Šed'ová, 2007, s. 17).

Případová studie

„Jedním z nejrozšířenějších typů výzkumu v rámci kvalitativního přístupu je případová studie. V centru pozornosti tohoto typu výzkumu je případ. Případem rozumíme objekt našeho výzkumného zájmu, kterým může být osoba, skupina, organizace atd. Práce na

případové úrovni zdůrazňuje kompletní povahu u zkoumaných fenoménů, zohledňuje souvislosti jednotlivých oblastí, jichž se případ dotýká, včetně jeho historicko-biografického pozadí“ (Miovský, 2006, s. 93).

Základní charakteristiky případové studie:

- a) strategie zdůrazňující komplexnost celého případu, souvislosti jak funkčních, tak i životních oblastí života účastníka výzkumu a jeho historicko-biografické pozadí,
- b) strategii představující výchozí místo pro hledání a popis vlivu různých faktorů a souvislostí v kontextu daného případu,
- c) metodu využitelnou ke zpětné kontrole výsledků dosažitelných jakýmkoli výzkumnými psychologickými metodami a postupy, kdy platnost těchto výsledků ověřujeme na případové úrovni (Miovský, 2006, s. 95).

Případová studie, neboli také kazuistika, je zcela obvyklou metodou v medicínských oborech, ať už lékařských nebo nelékařských. Hojně je využívána taktéž v ekonomii a managementu. Setkat se s ní však můžeme i v psychologii, sociologii, politologii, antropologii, pedagogice, sociální práci, právu, kriminologii či v komunitním plánování. Možnosti, které nám případová studie poskytuje, jsou skutečně hojné. Aby však byly výsledky našeho snažení platné, je třeba jako u každého jiného typu výzkumu dodržet určitý postup. Dle Yina (2009, s. 1) je provádění případové studie proces sice lineární, ale opakující se, který osciluje po celou dobu mezi základními fázemi: plánem, projektem, přípravou na sběr dat, sběrem dat, analýzou a publikací výsledků.

6.3 Realizace výzkumu

Problematiku daného tématu jsem nejprve prostudovala pomocí odborné literatury a získané informace zapsala v teoretické části mé práce. V případové studii mezi nejpoužívanější techniky patří pozorování, rozhovory a analýza dokumentů. Základní zdroje dat jsem získala z lékařské dokumentace, z případových aktů státní správy, rozhovorem, pozorováním, rekonstrukcí historie rodiny, historie organizace.

Dle etického požadavku, tato kazuistika neobsahuje identifikovatelné osobní údaje klienta, včetně dalších údajů a názvů zařízení.

7 Kazuistika

1. Osobní anamnéza

Jméno: Pavla
Věk: 40 let
Děti: 2 dcery (5 a 9 let)
Vzdělání: středoškolské
Bydliště: v podnájmu
Stav: svobodná

2. Rodinná anamnéza

Dětství: jedináček, pochází z rozvedené rodiny, rodiče nežijí
Dospělost: celý život pracuje na manažerských pozicích

3. sociální anamnéza

Bytové podmínky: žije ve velkém městě, v podnájmu, ze společného bytu odešla a čeká na vyplacení svého podílu
Zaměstnání: v současné době pracuje jako manažerka v obchodě
Finanční situace: finanční problémy nemá

Výpověď paní Pavly

„... s expartnerem jsem byla od prosince roku 1998, seznámila jsem se s ním v práci, kde jsem pracovala jako administrativní pracovnice a on jako obchodní zástupce. Hned jsme spolu začali chodit a po půl roce se sestěhovali do společného bytu. Následující rok mi dal první facku, důvod si nevybavuji, je to dávno. Já jsem z toho bytu odešla, ale pak jsem se vrátila. Pak si vybavuji jednu událost, ještě ten samý rok, to jsme pořád žili v Brně. Ve vzteku mě hodil do vany oblečenou a sprchoval studenou vodou. Také když mě učil lyžovat, pokud jsem ho ihned neposlechla a nedodržela nějaký pokyn, strčil do mě a já spadla z velkého kopce. On se urazil a odešel. Od začátku se projevoval dominantně. Vlastně konfliktně. Nemá rád, když mu člověk odporuje, pak se projevuje agresivně slovně. Má dobré přesvědčovací a herecké schopnosti.

Pak si vybavuji spíše ty věci, když jsme se přestěhovali v roce 2003. Nejprve se přestěhoval on za práci a pak i já. Celé jeho chování se začalo zhoršovat od roku 2008, byla jsem na rizikovém těhotenství, držel mě pod krkem a dusil. Když jsem porodila dceru a

byla na mateřské, byla jsem izolovaná, nikdo k nám nechodil. V té době začalo ponižování a nadávání. Jakmile přišel domů, začal hledat, co jsem udělala špatně. Neustále opakoval, jak jsem neschopná, blbá a nedokonalá, odporná a špína. Různé prohřešky si začal fotit a posílat mi je do e-mailu. Když jsem se mu snažila vysvětlit, že s dětmi je práce, nadával, několik hodin mluvil a zdůvodňoval, jak jsem neschopná. Až jsem mu začala věřit, že má vlastně pravdu. Když jsem brečela, řekl mi, ať držím hubu.

Pak jsem nastoupila do práce v roce 2014, kolegové mi začali říkat, že není normální to, co mi dělá. Mně to nedocházelo, že je to až tak hrozné. Nakonec mi říkali, že pokud nevyhledám odbornou pomoc a nepůjdu tam sama, tak mě tam odvečou, protože se na to nemůžou koukat. To bylo poprvé, co jsem se odhodlala a zavolala do manželské poradny. Nejprve jsem napsala e-mail, odpověděli mi, že toto na párovou terapii není a poslali mi kontakty na poradny. Jedné paní psycholožce jsem napsala a ona mi odpověděla, že je to závažné, ať za ní přijdu. Jenže já jsem jí neřekla všechno o těch agresivních věcech. Ještě jsem si myslela, že ten vztah zachráním. Pořád jsem si myslela, že něco dělám špatně já. Pak jsem byla u jiného terapeuta, tam jsem vše popsala. On mi na to řekl, že to je agresor a násilník. V té době dělal to, že otevřel skříň a strčil do mě tak, že jsem do ní upadla, strkal mi gumové hračky - hada do postele, pak maloval děsivé obrazy, když jsem se zeptala, co to je, tak drak s rozpáranou hrudí a že to maloval s myšlenkou na mě, že ho já vraždím. Nebo hrál, že je mrtvý, lehl si na schody v pokoji a předstíral, že je mrtvý. Pak už jsem na to nereagovala, křičel na mě, že bych ho nechala chcípnout. Nebo mě sledoval, vzbudila jsem se a on na mě beze slova zíral.

V posledním roce jsem nemohla sahat na jeho věci, koupil si svůj koš na prádlo a nechtěl, aby se nikdo dotýkal jeho věcí. Pak mi zakázal používat baterky, nabíječku, nůžky atd. Opakoval, že na co sáhnu, zničím. Kontroloval, co mám na sobě a co si kupuji. Párkrát mi roztrhal prádlo, že se neumím oblékat. Když jsem si škrábla podpatek, tak mi řekl, že to nosit nebudu a zlomil ho. On je výjimečný a jeho děti taky. Ostatní lidé jsou odpad.

Pak přišly incidenty před dětmi, mluvil o mně jako o krávkě a svini, bouchal se mnou o lednici. Na chalupě s jeho rodiči jsem neutřela jednu polici, on mě chytil za ruce a kroutil s nimi, hodil mě na zem. Byl přítomen jeho otec, ten nic neřekl a jeho matka mi řekla, že si za to můžu sama, mám ho poslouchat. Poté jsem vzala tašku a šla pěšky velmi dlouho na vlak. Musela jsem vyhledat lékařskou pomoc. Jednou jsme byli běhat a on říkal, že je tma, že kdyby vytáhl strunu a omotal mi ji kolem krku, že bych nic necítila a pak by mě v lese zahrabal a nikdo mě nenašel.

V této době mi začalo docházet v hlavě, že je něco špatně. Už jsem měla v hlavě myšlenku, že odejdu. V jedné hádce jsem mu přiznala, že jsem navštívila odborníky a že se ke mně chová špatně. Chtěl kontakty, nedala jsem mu je. Poté přibyly hádky, nadávky, jsem píča, dupu po schodech, špatně zamykám zámek, že se za mě stydí. Vše se stupňovalo. Gradovalo to před dcerami, které přestaly jíst to, co jsem jim uvařila já, protože jim to přikázal. Mluvil s nimi, že nedopustí, aby z nich vyrostlo něco jako já. Tohle začalo, až když byly větší, začal se chovat stejně jako ke mně i k nim. Říkal jim, že jsou cigošky, nejšpinavější z ulice, že jedí jako prasata. Zakázal všem chodit do restaurace, dokud se nenaučí chovat hezky. Dcery jsou chytré a dobře se učí, ale on je srovnával s ostatními a říkal, že musí být vždy o krok dopředu. Starší dcera hraje na klavír, on jí nadával, že nehraje dobře a ona se pak v jeho přítomnosti bála hrát. Děvčata se ho bojí, když udělají něco dětského, prosí mě, ať mu to neříkám.

Začal vyhrožovat, že když je budu chtít do své péče, tak se jednoho dne ztratím a už mne nenajdou. Vybíral ze společného účtu všechny úspory, asi 220 000 Kč, s tím, že utrácím. On má všude známé, umí mluvit. Chlubil se, co kde zmanipuloval. Když ho vidíte, chová se jako dokonalý partner, mluví a vypadá dobře. Okolí ho vnímá jako slušného a sečtělého.

Pak došlo k situaci, kdy zazvonila jeho sestra, poslala holky pryč a řekla mi, že on to ví, že říkala, že ji zneužíval její táta. Přišla nám to říct, jelikož její otec trávil se starší dcerou hodně času. On po ní začal startovat a vyhodil ji. Začal mi zakazovat, abych se s ní bavila. Šla jsem za ní a tři hodiny mi to vyprávěla. Uvěřila jsem jí. Řekla mi, ať podám zprávu na OSPOD a kontaktuji intervenční centrum.

Ještě ten ptáček na chalupě. Přišla jsem dolů a on měl zbraň, měl u sebe mladší dceru a zabíjeli spolu ptáky. Dcera chtěla ptáčka zachránit, on jí dal na výběr ze tří způsobů, jak ho zabít. Dcery brečely. Dcera musela vybrat způsob, jak ho zabije a pak mu udělala hrobeček. Další den běhal po zahradě a střílel na holuba a křičel, že ho chce zabít. Starší dcera křičela, ať ho zabije a on to udělal... Tak dva roky nazpátek jim začal pouštět naživo operace, on to vysvětloval tím, že je dobré, aby věděly, jak to funguje... chtěl po starší dceři, aby mu zašila ránu, nevím, jak velká rána to byla, ale on je volá, ať ho ošetří.

Jednou byl incident v dětském pokoji. To se tam nějak hádaly. Já byla nejdřív dole, když jsem slyšela křik v pokojíčku, tak jsem tam šla. Nejdříve jim dal na zadek oběma. On odešel a pak se vrátil a dal oběma facky. Tak blbě, že dcera měla otisky na krku.

Potom mi řekl, že ho rozčilují, že vidí rudě. Že nemůže za to, jak se chová. Že až se změním, tak se změní i on...

Večer, když jsem holkám četla, přišel, že jim musí něco důležitého říct, křičel, že matka chodí po úřadech, že o něm rozhlašuje lži, že je chce připravit o tatínka, že se spolčila s tetou a chce zabít dědečka... Dcera mi řekla, že jsem mrcha... pokračoval, jak skončí na ulici a ta organizace, kam chodí se mnou, jim bere tatínky...

Ještě chci doplnit, že manipuluje deníkem dcery, diktuje jí, co má psát a deník si bere jako důkaz před soud...

Po vykázání jsem doma našla jeho miniaturní kameru. Domnívám se, že mne sledoval tou kamerou a nahrával.“

ROK 2017

Červenec 2017

S paní Pavlou navázalo intervenční centrum kontakt na základě doporučení OS-POD, kde byla den předtím a byla ujistěna, že se jedná o domácí násilí a zároveň se šetřilo podezření ze sexuálního násilí ze strany otce partnera paní Pavly, kdy podnět podala jeho dcera, švagrová paní Pavly, s upozorněním, že dcery klientky jsou nyní ve věku, kdy ji v minulosti otec začal zneužívat.

Sociální pracovnice společně s dalším členem týmu – psychologkou vysvětlila klientce, že jde jednoznačně o domácí násilí a psychické týraní dcer, které je potřeba řešit. Doporučily jí navštívit OSPOD a otevřeně hovořit o situaci doma a opatrně zjišťovaly, zda by klientka byla ochotná vypovědět vše na Policii ČR.

Paní Pavla tvrdila, že je rozhodnutá od partnera odejít, jenže se ho bojí a neví, jak by reagoval. Zatím kdykoliv zmínila, že by odešla, vyhrožoval jí, že získá do své péče dcery a nedá jí polovinu z bytu. Sociální pracovnice se s ní domluvila na další schůzce za týden s tím, že si klientka znovu přebere a srovná všechny informace, které dostala. Zároveň všichni tušili, přitom však nechtěli na klientku tlačit, že jsou informace natolik závažné, že nejspíš podléhají ohlašovací povinnosti.

Paní Pavla se dostavila v přesně domluveném termínu, kontaktovala OSPOD a podstatné pro ni bylo sdělení obou stran, že chování jejího partnera je zcela mimo normu a naplňuje známky psychického týraní dětí a domácího násilí páchaného na její osobě. S tímto klientka souhlasila. Stále však nebyla rozhodnutá, jak bude situaci řešit, bála se, že jí nikdo nebude věřit, nemá žádné svědky a její partner je manipulativní, umí se chovat dobře a je

okouzující. Dostala prostor zvážit další postup, bylo přitom podstatné, aby partnerovo chování nahlásila na OSPOD a tím na ně přenesla volbu dalšího postupu. Ona si mohla vybrat, zda bude žít s násilným partnerem, ale dcery si vybrat nemohly, bylo nutné jednat. Se sociální pracovnící se domluvila na plánu na další týden.

Paní Pavla na poslední návštěvu v tomto měsíci přišla s návrhem na předběžné opatření. Společně byly zvažovány argumenty, detaily toho, jak by bylo možné návrh vysvětlit. Zarážející bylo, že dcery pobývaly na chalupě s otcem a také dědečkem, kterého čekal výslech ve věci podezření ze zneužívání vlastní dcery, a celkově byla atmosféra v celé rodině velmi napjatá. Klientka řekla, že své švagrové věří, že ji otec zneužíval ve věku 11 až 16 let. Také tvrdila, že by jí dcery stejně nedali a nemá je, jak odvézt. Na závěr se sociální pracovnící řešily plán případného vyhrocení situace. Intervenční centrum v tuto chvíli disponovalo volným bytem a klientka měla peníze našetřené na účtu, o kterém partner nevěděl. Šlo tedy jen o to rozhodnout se a vše zorganizovat. Také se rozhodla, že začne pravidelně chodit na psychoterapii.

Srpen 2017

Paní Pavla přišla na první sezení psychoterapie, které začínalo probíráním možných důsledků návrhu na předběžné opatření, přičemž vyšlo najevo, že byla schopna doložit řadu důkazů (lékařské zprávy, nahrávky, kde jí partner vyhrožuje, několik čestných prohlášení, psychologickou zprávu). Klientka se partnera velmi bála, prý měl někde schované zbraně, vyhrožoval jí zabitím, uškrcením na vlasci, popisoval, jak by zakopal její tělo a nikdo by se nikdy nic nedozvěděl. Nakonec mluvila o negativním dopadu na dcery. Dcery se otce bály, protože na ně byl hrubý. Klientka chtěla také požádat o pomoc organizaci zabývající se pomocí pro děti ohrožené domácím násilím. Domluvily jsme tedy návštěvu OSPOD a další postup.

O pár dní později se paní Pavla dostavila na konzultaci s právníčkou intervenčního centra. Na úvod sdělila, že byla před pár dny napadena partnerem, opět ji nahrával, jí se to nelíbilo, a když chtěla vzít partnerovi telefon z ruky, došlo k fyzickému útoku. Klientka měla podlitinu u oka, modřiny, odřeniny a poškrábané ruce. Partnera prý v sebeobraně též škrábla. Partner zavolal Policii ČR s tím, že byl napaden. Přivolaná hlídka si nevěděla se situací rady, volali dalším kolegům, kdy dostali radu vykázat klientku, což hlídka nakonec neudělala. Paní Pavlu odvezli k podání vysvětlení a zároveň jí doporučili situaci řešit na OSPOD a předběžným opatřením ve věci ochrany před domácím násilím nejen pro sebe, ale i své dcery. Klientka byla rozhodnutá, přijala nabízenou pomoc s vypracováním

návrhu na předběžné opatření a slíbila, že sežene další podklady (úřední záznamy, čestná prohlášení, lékařskou zprávu). Z intervenčního centra odešla rovnou na OSPOD.

Září 2017

Během září klientka s dcerami docházela do organizace pomáhající dětem ohrožených domácím násilím, která e-mailovou cestou konzultovala situaci v celé rodině s intervenčním centrem.

Sociální pracovníci intervenčního centra kontaktovala policistka z místního oddělení, která dostala případ na starost. Její nadřízený jí nařídil, že případ má předat na úřad městské části k přestupkové komisi. Dotyčné policistce se to však nezdálo vhodné, měla dojem, že je vše složitější, avšak neměla příliš mnoho času. Chtěla tedy mimo záznam znát náš názor. Intervenční centrum potvrdilo, že z jejich pohledu jde o domácí násilí a vážnější záležitost. Více samozřejmě v tuto chvíli nemohli sdělit. Domluvili jsme se na výměně oficiálních zpráv faxem.

Jednou ze zpráv v tomto měsíci bylo shrnutí situace z organizace pomáhající dětem. Ti vnímali obě dívky jako extrémně ohrožené, zejména pak starší z dětí. Bohužel nebylo vůbec jisté, zda půjde dívkám ještě dostatečně pomoci. Jednalo se o jejich dosud nejvážnější případ. Dle vyjádření organizace nebylo v danou chvíli vhodným řešením zakázat otci zcela kontakt s dětmi, poněvadž by takové opatření posílilo jejich koalici. V té době bylo důležité, aby se OSPOD postavil za matku, což se zatím nedělo, poněvadž si OSPOD hájil svoji neutralitu, což však mohlo znamenat, že selžou všechny možnosti na setrvání dětí v rodině a musely by být umístěny v pobytovém zařízení.

Říjen 2017

Ze začátku měsíce proběhla korespondence mezi všemi pomáhajícími organizacemi, v intervenčním centru byl připravován návrh na předběžné opatření, probíhala komunikace s PČR. Došlo k domluvě na posunutí podání návrhu na předběžné opatření, aby bylo jisté, že soud bude mít tou dobou již zprávu i od PČR.

Sociální pracovníce intervenčního centra zorganizovala případové setkání ohledně rodiny paní Pavly na půdě OSPOD. Setkání proběhlo za přítomnosti sociální pracovníce a právničky intervenčního centra, za organizaci pomáhající dětem byla přítomna psychologka a sociální pracovníce, za OSPOD vedoucí oddělení a sociální pracovníce mající případ na starost. Všechny organizace podaly aktuální informace a návrh dalších plánovaných

kroků. Den před tímto setkáním soud schválil klientkou podané předběžné opatření na vykázní otce z domácnosti a zákaz kontaktování.

Právnička intervenčního centra v tuto chvíli připravovala s matkou návrh na předběžné opatření, tj. svěřením dětí do vlastní péče. Do intervenčního centra v tuto chvíli docházela paní Pavla dvakrát týdně, zároveň chodila k psycholožce na psychoterapii každý týden.

Organizace pomáhající dětem konstatovala, že děti jsou situací v rodině velice ohroženy. U starší dcery byla patrná identifikace s otcem, vnímala jej jako ideálního člověka. V odpovědích byla zřejmá agresivita a snížená schopnost regulovat emoce. V tuto chvíli v organizaci neprobíhala skupinová psychoterapie, která by byla pro dívku v daný okamžik ideální, avšak byli schopni jí nabídnout individuální podporu. U mladší dcery byla situace jiná, byla úzkostnější a uzavřenější. Měla blíže k matce, byl u ní patrný konflikt loajality s rodiči. V tomto případě byla přímo vhodná individuální terapie.

OSPOD, tedy sociální pracovníce byla soudním vykonavatelem přizvána k výkonu rozhodnutí o vykázní z bytu a ta popsala, jak toto probíhalo. Dcery křičely, držely se otce za ruku a nadávaly matce, že za vše může ona. Policie nezasahovala. Násilná osoba odalovala odchod z bytu, otec dcerám říkal různé nevhodné věci, jimiž před OSPOD i PČR dcerami manipuloval. Paní Pavla se zhroutila, zpočátku nebyla schopna vstát, po odchodu partnera z bytu se však začala věnovat dcerám. Ráno ji OSPOD kontaktoval a ona popsala, že dcery za ní večer přišly, přilehly si k ní do postele a situace se značně uklidnila.

Závěr případového setkání byl tedy takový, že paní Pavla měla podporu OSPOD i obou přítomných organizací, přičemž jedni pracovali s matkou a druzí s dětmi.

Poslední den v měsíci klientka přišla do intervenčního centra k právničce, dokončily práci na předběžném opatření ke svěřením dětí do péče matky a stanovení povinnosti otce platit výživné, které ihned klientka odnesla na podatelnu soudu. Paní Pavla dostala seznam agentur, které zabezpečují asistované setkávání, dostala také možnost zvážit, zda by se chtěla nechat bezplatně zastupovat zmocněncem. Dále bylo důležité mít advokáta pro případ prodeje bytu, protože její advokát mohl komunikovat s násilnou osobou, i když vykázní trvalo.

Listopad 2017

Klientka přišla na terapii a vyprávěla, že ji kontaktovala násilná osoba prostřednictvím SMS zprávy s tím, že se musí zastavit doma pro nějaké věci. Klientka to oznámila

PČR, kde jí bylo řečeno, ať násilné osobě odpoví, aby respektovala soudní rozhodnutí o zá-
kazu kontaktování a v případě potřeby toto řešila prostřednictvím soudu.

Paní Pavla také zmínila, že ji toho dne starší dcera uhodila deštníkem v okamžiku,
kdy zjistila, že ji vede na terapii, což však dceři bylo následně líto. Klientka si byla vědo-
ma, že za to nemůže.

Dále doložila několik e-mailů od prarodičů, kteří žádali, aby jim klientka umožnila
styk s vnučkami, že na to mají právo. Klientka na tyto nereagovala a zjišťovala v inter-
venčním centru, co má dělat. Dostala tedy doporučení napsat, proč toto aktuálně není
možné. Klientka sdělila také své obavy, že prarodiče podají návrh k soudu, načež
jí právnička vysvětlila, že by pravděpodobně s takovým návrhem neuspěli. Nadále byla kli-
entka podporována potvrzením, že OSPOD styk dcer s prarodiči taktéž nedoporučil,
což bylo pro klientku důležité.

Paní Pavla přišla na předem domluvenou schůzku s nutností rozhodnout se, jak rea-
govat na odvolání, které podala násilná osoba proti vykázání z bytu. Násilná osoba rozpo-
rovala každý bod a ke všemu se široce vyjadřovala. Odvolání bylo dle klientky plné lži a
výmyslů. Sociální pracovnice doporučila, pokud má klientka potřebu reagovat, trvat na
tom, co napsala do původního návrhu a navrhla, že může přidat vyjádření ke své celkové
pozici, tedy proč zůstala ve vztahu tak dlouho, vysvětlit, že nechce bojovat, jen chce v bez-
pečí opustit tento vztah a ochránit dcery. Paní Pavla se obávala, že na základě odvolání
protistrany soud předběžné opatření zruší. Měla totiž za sebou nyní zkušenost, kdy soud
zrušil návrh na svěřeni dcer do její péče, což však odůvodnil tím, že by se rozhodnutí
zdvojovalo s předběžným opatřením na zákaz kontaktování. V usnesení na zamítnutí svě-
ření do péče soud vyhověl pouze částečně, kdy klientce přiznal nárok na výživné v celkové
částce 2 500 Kč. Na závěr se paní Pavla s právničkou domluvila na vypracování návrhu na
prodloužení předběžného opatření na dobu tří měsíců, kdy intervenční centrum požadovalo
také vyjádření OSPOD v dané věci.

Na závěr byla s klientkou konzultována bezpečnostní opatření. Klientka měla strach
z partnerových reakcí, rozebírali jsme tedy společně veškeré „katastrofické“ scénáře. Paní
Pavla i její dcery nadále navštěvovaly terapie. Klientka měla podporu všech pomáhajících
organizací.

Po jejím odchodu volala právnička na OSPOD ohledně dalšího postupu. Došlo
ke shodě na názoru, že je zapotřebí připravit návrh na prodloužení vykázání na dobu dvou
nebo tří měsíců s tím, že by bylo vhodné uvést, aby si soud v případě potřeby vyžádal
zprávu od OSPOD. Pokud by k tomu došlo, OSPOD by se vyjádřil ku prospěchu klientky.

Přímé vyjádření OSPOD dát nemohl, poněvadž by tímto stranil přímo jednomu z rodičů a jelikož by takový krok pak byl napadnutelný. Dále jsme se domluvili, že ihned po tomto prodloužení bude pro klientku vypracován návrh předběžného opatření na svěřeni dcer do péče.

Na konci měsíce klientka telefonicky informovala, že byla předvolána k soudu na začátek prosince. Klientka tedy žádala o pomoc s návrhem na výslech v nepřítomnosti odpůrce, načež byl stanoven termín konzultace, kdy bude s klientkou probrán další postup a plán. Sociální pracovnice klientce také nabídla pomoc s řešením situace kolem bytu, tedy pomoc se sepsáním dopisu advokátce odpůrce, kde by bylo jasně uvedeno, jak chce klientka řešit situaci s bytem.

Prosinec 2017

Před soudním stáním sociální pracovnice intervenčního centra vedla dlouhý telefonát s organizací, která pomáhá dívkám. Vznikl totiž určitý nesoulad, kterého okamžitě využil otec ve svůj prospěch. Jednalo se o pasáže ve zprávách s výsledky diagnostiky, které byly použity v návrhu na prodloužení předběžného opatření. Násilná osoba si vyžádala návštěvu přímo v organizaci a stěžovala si, že v jedné zprávě je uvedeno, že dívky jsou poškozené, přičemž v druhé je napsáno, že vlivem jeho chování. V danou chvíli se choval arogantně vůči jejich psycholožce a bylo jisté, že na toto bude poukazovat u soudu. Bylo jasné, že všem záleží do budoucna na dobré spolupráci a bude tedy usilováno o jasnou a otevřenou komunikaci. Nakonec jsme se shodli na názoru, že se v daný okamžik budeme a můžeme rozcházet, poněvadž klientkou intervenčního centra je matka, kdežto jimi jsou řešeny děti.

Paní Pavla přišla na domluvenou schůzku týkající se nejhorších scénářů, které by mohly nastat, pokud by soud zamítnul návrh na prodloužení předběžného opatření. Klientka měla již zajištěnou rezervační smlouvu k novému bytu, ale přestěhovat se směla až za tři týdny. Dcery se do nového bytu těšily. Klientka byla znovu ujištěna, že stále existovala možnost na přechodnou dobu využít krizového bytu intervenčního centra. S klientkou byl na závěr probírán průběh soudu, přičemž paní Pavla vyjádřila obavy, že se zasekne a nebude schopna mluvit. Ujistili jsme ji tedy, že coby podpora bude přítomna právnička i sociální pracovnice a že může zažádat soudkyni o odročení. Probírali jsme také bezpečnostní opatření, měla by začernit novou adresu a předložit soudu komunikaci ohledně bytu.

Další den klientka poslala dlouhý e-mail ohledně finanční situace, v němž vysvětlila, že na původní byt platí stále půlku hypotéky a s ním spojené náklady, odpůrce po ní nyní žádal další peníze, zásadně neplatil věci, které byly napsány na ní, tj. internet, televizi, SIPO atd. Klientka dostávala strach, jak bude vše do budoucna fungovat, protože její výdaje již byly na hraně. Nakonec popsala, jaké věci o ní dotyčný šíří na sociálních sítích a sdělila, že neví, jak na toto reagovat. Právnička intervenčního centra jí doporučila nechat se zastupovat zmocněncem nejen v opatrovnickém řízení, ale i v majetkových věcech, okamžitě zrušit veškeré závazky, které měla na sebe a na dcery, které souvisely s minulým bydlením, a urážky ignorovat, odpůrce na sociálních sítích zablokovat a informovat kriminální polici.

Klientka byla přítomna u soudu, který rozhodoval o prodloužení vykázaní. Soudkyně vyslechla učitelku starší dcery i sousedku, u níž po vykázaní násilná osoba bydlela. Vyšlo najevo, že s nimi byla v častém kontaktu a sousedka bez jejího vědomí spojila dcery s prarodiči. OSPOD podpořil návrh na prodloužení. Soudkyně opatření neprodloužila, zejména pak z důvodu, že se klientka odstěhovala a byt byl nyní prázdný, násilnou osobu však upozornila na to, že zákaz trvá až do pravomocného rozhodnutí soudu.

Den před dalším soudním jednáním klientka informovala, že dostala shodný termín soudu i podání vysvětlení k domácímu násilí na kriminální polici, který po dohodě s nimi přesunula na leden. Kriminální policie se nyní také příliš „netvářila“ na odebrání zbraní, s nimiž násilná osoba umí zacházet a má jich hodně. Dále klientka kontaktovala také OSPOD, který ji ujistil, že u soudu se již nachází potřebné dokumenty, ve kterých je doporučen pouze asistovaný styk otce s dcerami.

Doprovod k soudu

Soudnímu jednání byl přítomen odpůrce s advokátkou, pracovnice OSPOD, klientka s právničkou a sociální pracovníci intervenčního centra. Hned na úvod klientka podala předběžný návrh na svěřením dcer do péče, čemuž se soudkyně podívovala. Klientka vysvětlila, že toto bylo podáno s ohledem na zamítnutí prodloužení předběžného opatření na ochranu před domácím násilím. Klientka upřesnila, že nechce bránit otci ve styku s dcerami, avšak nyní výhradně formou asistovaného styku. Otec toto odmítal, tvrdil, že všechny přítomné organizace byly zmanipulovány tvrzeními matky a otci straní. Soudkyně prováděla důkazy, načež u zprávy z organizace na pomoc dětem nařídila přestávku s tím, že do organizace zavolá a pozve si jejich zástupce k výslechu. Po přestávce konstatovala, že s dívkami pracuje několik odborníků a nikdo není kompetentní se uceleně vyjádřit.

Soudkyně si tedy vyžádala oficiální vyjádření. OSPOD se klonil k vyhovění návrhu matky. Soudkyně sdělila, že rozhodne do sedmi dnů, co se týká dalšího průběhu a že bude požadovat znalecké posudky obou rodičů a dcer, tedy další rozhodnutí padne až za více než šest měsíců.

Při zpáteční cestě jsme se s klientkou, která zvládla soud dobře, domluvili, aby se již od příště nechala zastupovat advokátem, poněvadž nová advokátka násilné osoby byla výrazně asertivnější a klientka tak měla problém se před soudem prosadit.

ROK 2018

Leden 2018

Klientka poslala e-mail právničce intervenčního centra obsahující usnesení o zamítnutí, následující den pak volala na OSPOD ohledně toho, jak tedy budou dohodnuty asistované styky. Ptala se, zda by nebylo možné nějakým oficiálním způsobem navrhnout požadavek na psychiatrické vyšetření násilné osoby, poněvadž se klientce zdálo, že se jeho stav zhoršuje. Podle vlastní dosavadní zkušenosti se soudy se obávala, že nikdo nezjistí, zda agresor netrpí duševní poruchou nebo poruchou osobnosti.

Také informovala, že ji kontaktovala učitelka starší dcery a snažila se jí vysvětlit, že u soudu byla neutrální, aby se nedostala do problémů a zmínila vážné obavy z násilné osoby. Uvedla, že byla ve stresu z toho, jak si u každé její odpovědi vše zapisoval. Stejně tak i sousedka, která posléze litovala toho, že mu pomohla, protože tam následně udělal jakousi nepříjemnou scénu. Ovšem nenašla odvalu to říct soudu, poněvadž se jej bála. Paní Pavla poté propadla strachu, že agresorovo zastrašování a manipulace dostávala okolí natolik pod tlak, že by mohli ostatní začít vypovídat tak, aby jemu nepřitížili, byť realita byla jiná. Tento výslech svědků jistým způsobem snížil věrohodnost její výpovědi.

Právnička intervenčního centra si v e-mailu ověřila, zda nemá informace o rozhodnutí. Konzultovala případ s kolegy, načež došli k závěru, že je možné, pokud návrhu nevyhoví, podat další návrh s tím, že asistovaný styk by probíhal u některé organizace, která do případu není zapojena. Pro dívky by tento způsob byl více zátěžový, poněvadž prostředí, kam dochází nyní, znají a cítí se v něm bezpečně, na druhou stranu by násilná osoba přišla o argument, že jsou všechny organizace ovlivněny paní Pavlou a konají v její prospěch. Na závěr klientka dostala kontakt na zmocněnce, který by její případ převzal, a radu, aby si raději vybrala poštu v místě bývalého bydliště pro případ, že by soudkyně rozhodla o jiném způsobu doručení, čímž by již neběžely lhůty na odvolání.

Klientka informovala, že od soudu dosud nic nepřišlo a že se potvrdila domněnka, že odpůrce nebude souhlasit s terapií dcer ve stávající organizaci, což už oznámil e-mailem. OSPOD si je tohoto vědom, situaci však lze řešit tak, že terapii nařídí soud.

V polovině měsíce se paní Pavla ozvala e-mailem, dorazila jí datová zpráva. Od právničky intervenčního centra dostala e-mail s následujícím postupem. Datovou zprávu ještě neotevírat, protože by začala běžet lhůta na odvolání a v danou chvíli bylo nutné domluvit se a kontaktovat se zmocněncem na zastupování u všech předběžných opatření a vyřešit plnou moc. Klientka měla zkusit zjistit prostřednictvím právní zástupkyně odpůrce, zda by byl ochoten přistoupit na asistované setkávání s dcerami v organizaci, která toto poskytuje. Další palčivou věcí zůstávalo vyřešení terapie dívek. V případě nesouhlasu odpůrce s docházením do stávající organizace, bylo nutné docházet kamkoliv jinam vzhledem k jejich stavu. Další možností bylo, že terapii nařídí OSPOD, nebo podat předběžné opatření, aby soud terapii nařídil či nahradil souhlas otce s terapií.

Vzhledem k chování násilné osoby bylo dobře, že učitelka komunikaci archivovala, poněvadž bylo možné použít ji v opatrovnickém řízení. Co se sledování dotyčné týče, bylo by záhodno se poradit na kriminální policii.

Sociální pracovnice se po konzultaci s OSPOD shodly na tom, že by byla užitečná další případová konference k práci s rodinou paní Pavly. Nebyly sice zprávy o zhoršení stavu dívek, avšak terapie byla nutná a otec ji blokoval. Setkání by v takovém případě proběhlo bez účasti rodičů. Proběhlo druhé stání soudu ve věci návrhu na prodloužení předběžného opatření, paní Pavle přišlo do datové schránky rozhodnutí, ale čekala s otevřením na poslední den lhůty, čili stále trval zákaz kontaktování. Zástupce organizace starající se o dívky bohužel nemohl na setkání přijít, avšak vyjádřil vděčnost za každou novou informaci. Z jejich strany trval názor, že terapii velmi pro obě děti doporučují a jsou připraveni ji neprodleně poskytnout. Otec však trval na tom, že pokud by terapie probíhala nad rámec běžného styku s ním, pak by souhlasil, v případě asistovaných kontaktů ne.

Poslední týden v lednu proběhlo setkání na půdě OSPOD s intervenčním centrem. Obě strany prezentovaly svůj pohled na situaci v rodině, zejména nutnost terapie. OSPOD jistou účast na poškození dcer přikládal i matce z důvodu, že situaci neřešila dříve. Vyjádřili také údiv, že ještě před rokem byla celá rodina na společné dovolené a měsíc poté již líčila naprosto odlišnou situaci. Intervenční centrum však vysvětlovalo, jak k takové situaci může dojít i jak je možné, že tak inteligentní žena, jakou paní Pavla je, v takovém vztahu byla schopna setrvat 20 let. V popředí zde jsou samozřejmě některé osobnostní aspekty chování pana odpůrce, zejména ty, jež způsobují strach do takové míry, že klientka radši ve

vztahu zůstávala. OSPOD chtěl přizvat k jednání otce, s čímž intervenční centrum nesouhlasilo, OSPOD tedy oznámil, že si jej předvolá a zkusí mu domluvit, aby s terapií souhlasil, pokud se toto nepodaří, zváží co dál. V neprospěch je bohužel fakt, že v případě dalšího předběžného opatření souhlasu s terapií se bude vše neúměrně protahovat, otec se bude odvolávat, navíc případ dostala k řešení soudkyně, která bohužel nepřístupuje k problematice domácího násilí citlivě. Proběhla tedy domluva na dalším předávání informací.

Únor 2018

Během února proběhla čilá komunikace mezi intervenčním centrem a advokátem paní Pavly, poněvadž soud zamítl návrh na předběžné opatření, kde klientka navrhovala asistované setkávání otce s dcerami. Soud to odůvodnil tím, že se k tomuto nevyjádřil OSPOD a ze zprávy organizace pracující s dívkami vyplývá, že děti jsou poškozeny chováním obou rodičů a nabádá spíše k tomu, aby se rodiče domluvili. Paní Pavlu pak vysloveně varuje, že nemá spory řešit přes děti. Advokát je z tohoto dost rozrušený a má obavy, že se klientka zhroutlí. V daný okamžik to tedy vypadalo, že děti budou muset otce vídat a on bude požadovat polovinu času. Pokud by byl podán další návrh na cokoli jiného než střídavou péči, všichni se obávali reakce soudkyně. Domluvili jsme se, že se poradíme s kolegy všech pomáhajících organizací.

Organizace pomáhající dcerám paní Pavly navrhla další případovou konferenci, po konzultaci s OSPOD, kde měli na jednání otce dívek, který přišel s návrhem na rodinnou terapii a nic jiného nechtěl akceptovat. Byli jsme zaskočení a překvapeni z postupu OSPOD. Shodli jsme se, že rodinná terapie byla v tuto chvíli naprosto nepřijatelná a kontraproduktivní. Vzájemně jsme si přeposílali všechny zprávy mezi námi a soudy.

Dále volal advokát klientky, paní Pavla již o zamítnutí předběžného opatření byla informována, bylo vysvětleno, že OSPOD zprávu soudu zaslal pozdě a že si klientku a odpůrce pozval na setkání a klientku tlačil do střídavé péče. Otec si hned v pondělí vyzvedl dcery ze školy a vzkázal, že je vrátí další pondělí. Všichni se velmi obávali každého dne, který otec trávil s dívkami. Poslední měsíce ukázaly, že když děti nebyly pod jeho vlivem, byly klidnější a spokojenější. Zvažovali jsme tedy podat návrh předběžného opatření na kontakt s otcem pouze o víkendech a terapii pro dívky.

Následně volala paní Pavla, že byla pozvána s odpůrcem na OSPOD. Měla velký strach, že by ji nutili dohodu o střídavé péči, s čímž dotyčná nesouhlasila, ale tušila, že by ji poškodilo, kdyby se na schůzku nedostavila. Konzultovali jsme celou situaci v týmu, máje obavy, že klientka pod tlakem situaci neunes a podepíše dohodu, se kterou

vůbec nesouhlasila. Pokusili jsme se ji tedy alespoň ještě připravit na jednání, zároveň jsme byli překvapeni těžko pochopitelným postojem OSPOD, který svědčil o neznalosti problematiky domácího násilí.

Březen 2018

Sociální pracovníci telefonoval OSPOD, na případovou konferenci odřekla svoji účast vedoucí oddělení bez jakékoli náhrady. Po telefonu jsme tedy žádali jejich stanovisko. OSPOD trval na rodinné terapii, znovu jsme tedy vysvětlili, proč to v tuto chvíli nemohlo být považováno za rozumné, ale trvali na svém s tím, že pošlou písemné vyjádření.

Z jejich zprávy vyplývalo, že od doby, kdy pozbylo platnost vykázání otce ze společné domácnosti a zákaz styku s dětmi, rodiče praktikovali střídavou péči. Otec s ní souhlasil, matka žádala výlučnou péči, kdy předběžné opatření bylo zamítnuto. Aby nedocházelo k situacím tzv. „kradením dětí“, domluvili se rodiče na střídavé péči. OSPOD zde navrhoval střídavou péči pod podmínkou, že rodina by docházela na rodinnou terapii, v danou chvíli OSPOD domlouval spolupráci. Komunikace mezi rodiči byla velmi živá, nebyli schopni se na čemkoliv domluvit.

Případová konference

Jednání se zúčastnily ředitelky obou pomáhajících organizací a obě sociální pracovníce i psychologka pracující s dívkami. OSPOD se omluvil a trval na rodinné terapii a podporoval střídavou péči i přes neschopnost rodičů se na čemkoliv domluvit. Domluvili jsme se, že děti měly v danou chvíli poslední šanci na zajištění pomoci jedině v případě, že by prostřednictvím znaleckého posudku zkoumajícího osobnost otce dětí prokázáno, že je pro ně nebezpečný. OSPOD to tak však nevyhodnotil a znalecké posudky nařízené soudem v rámci opatrovníckého řízení toto nejsou schopny odhalit. Určitou šancí tedy ještě byl výslech paní Pavly, který ji čekal za pár dní na policii, přičemž se jednalo o neopakovatelný výkon za přítomnosti soudkyně. Každá organizace připravila zprávu o práci s dětmi a klientkou. Dětská psychologka připravila podnět, kdy na základě zjištění při diagnostice dívek a vývoje událostí upozorňovala na problematičnost rodinné terapie a střídavé péče a navrhovala individuální terapii.

Proběhla konzultace sociální pracovníce s klientkou, při níž jí bylo vysvětleno, jaké byly výsledky případové konference, byla seznámena také s postojem OSPOD. Klientka byla velmi rozčarovaná z jednání OSPOD, kam byla opět pozvaná společně s odpůrcem.

Z tohoto jednání měla obavy, cítila ze strany OSPOD tlak, dokonce to nazvala vydíráním, kdy ji vedoucí řekla, že když se rodiče nedohodnou, může děti z rodiny dočasně odebrat. Tím klientku mimoděk nutila, aby přistoupila na požadavky odpůrce, protože ten žádné ústupky nebyl ochoten dělat.

Klientce byl připraven návrh na předběžné opatření k nařízení terapie, přičemž výslech na policii byl použit jako zdroj. Pokusili jsme se poradit, co by bylo ještě možné udělat a doložit k novému návrhu, jímž by paní Pavla znovu požádala o svěřeni dcer do své péče a styk s otcem v nějaké rozumné omezené míře.

Poslední den v měsíci přišel advokát klientky s tím, že v danou chvíli nebyla větší možnost právních kroků, avšak že by mohl zkusit zjistit, v jakém stádiu je trestní řízení a ideálně docílit zadání posudků na osobnost násilné osoby. Ve hře byla nyní spolupráce s dětským krizovým centrem pro dívky. Domluvili jsme se, že pokud by terapie vážla, podali bychom návrh na terapii my.

Květen 2018

Právník paní Pavly líčil průběh opatrovnického jednání, OSPOD na místě předal zprávu a doporučil střídavou péči. Odůvodnil to tím, že dcery mají otce velmi rády a chtějí být s ním. Soudkyně byla na odpůrce hodně přísná, zdálo se, že je nakloněna klientce, ale vysvětlila, že nemůže rozhodnout jinak než o střídavé péči, protože další možnou variantou bylo jediné svěřeni do péče otce. Znalecký posudek odmítla zadat s tím, že je nadbytečný. Klientka plakala, ale chápala, že v tuto chvíli to bylo jediné řešení, poněvadž neexistoval jediný důkaz, že by odpůrce nebyl psychicky v pořádku.

Paní Pavla v tomto náročném období vedle individuální psychoterapie využívala možnost navštívit opakovaně krizové centrum. Dostávalo se jí tak krizové intervence ze strany lékaře – psychiatra, již se nebránila medikaci na zklidnění a na pravidelné užívání lehčí antidepresiva. Byla extrémně vyčerpaná z tlaku, který na ni bývalý partner poslední měsíce vyvíjel, neviděla konec, žádné východisko, někdy měla také tendence celý boj vzdát, bála se otevřít e-maily, trpěla pocity, že ji všichni nahrávají, vnímala velké ohrožení dcer a přestávala věřit institucionální pomoci, kterou agresor zručně obcházel. Při dalších kontrolách se situace neměnila, bývalý partner ji bombardoval e-maily v počtu 20–50 denně, vymýšlel si, paní Pavla zvažovala, že toto nahlásí policii.

Červen až září 2018

Současně probíhala intenzivní psychoterapie v intervenčním centru, klientka zmiňovala těžké chvíle se starší dcerou, která se projevuje agresivně, útočí na ní i na sestru. Takový záchvat trval hodinu, paní Pavla zvažovala pro dceru návštěvu psychiatra, žádala pomoc od dětského krizového centra, ze kterého však přišla odpověď, že jsou čekací lhůty několik měsíců a žádného nemají.

Otec vše stále porušoval. Když byly dívky na táboře, on je tam často navštěvoval, když s dcerami byla matka na prodlouženém víkendu, dcera dostala panenku, ve které bylo vloženo sledovací zařízení, což děvčata před matkou tajila, a když se ptala, byly agresivní. Klientka vnímala intenzivní pocit, že už nemůže dál, přičemž se v takových situacích „odstříhla“ a nebyla příliš schopna reagovat a situaci řešit. Terapie byly zaměřeny na tyto situace a podporu kompetencí coby matky.

Dcery docházely do dětského krizového centra, stále probíhalo mapování situace a ne terapie. Klientka měla pocit marnosti, začínala pochybovat o tom, že jí někdo bude věřit. Bylo pro ni často matoucí chování dcer, které na jednu stranu byly agresivní, na druhou jí věnovaly velkou pozornost, dotazy na partnerství s matkou kupříkladu kladly všem mužům v okolí, tedy bylo jasné, že chtěly, aby měla partnera a měli společně fungující rodinu. Klientka věděla, že se jednalo především o jejich potřebu stabilizování situace.

I po několika měsících byl vztah a boje s bývalým partnerem hlavní náplní jejího života. Paní Pavla byla stále v roli pasivního příjemce situací, které se kolem ní děly, nevědomovala si, že všechny mají svůj počátek v jednom tématu, kterým je odkládání řešení. Paní Pavla v tuto chvíli nedokázala zaujmout ke svému životu jiný postoj než pouze reagovat na situace vytvořené ostatními lidmi. Lidé kolem ní byli však rovněž zataženi v jejím problému, neměla tedy žádné jiné zájmy ani témata k diskuzi, která by ji byť jen na chvíli rozptýlila.

Listopad 2018

Klientka se na pár týdnů odmlčela, v intervenčním centru se objevila v listopadu, poté co obdržela znalecký posudek, který vyzníval celkově v její neprospěch, agresor byl hodnocen o něco lépe. Paní Pavlu zranilo, že zpráva uvádí, že dcery se cítí lépe s otcem než matkou, která je prý fyzicky trestá, což nebyla pravda. Klientka se nyní děsila toho, že soud přirčne dcery otci. Klientka v danou chvíli na vše rezignovala. Myslela si, že se vše vždy otočí proti ní, že nic nemá cenu. V tomto stavu byla přivedena do krizového centra. Byla však neoblomná, nabízenou hospitalizaci či denní stacionář odmítla, souhlasila pouze s medikací na zklidnění.

Prosinec 2018 až leden 2019

Paní Pavla přišla na pár kontrol do krizového centra. Udávala, že má s dcerami peklo, jedna ji fyzicky atakovala, chovaly se k ní zle, osočovaly ji, že z ní vyzařuje negativní energie. Přemítala, zda ještě má cenu o své děti bojovat, když byli všichni proti ní a dcery o ni nestály, jestli je tedy opravdu nemá nechat jejich otci. Od ledna začala pravidelně docházet k psychologce intervenčního centra na terapii.

8 Analýza spolupráce

8.1 Intervenční centrum

Intervenční centrum je služba sociální prevence tak, jak ji definuje zákon o sociálních službách. Oproti jiným službám, které pracují s tématem domácího násilí, mají všechna intervenční centra v ČR specifické postavení, jelikož jsou spjata se zákonem na ochranu před domácím násilím. Paní Pavla se obrátila na intervenční centrum sama. Na první setkání s ní se, jak je tomu zvykem ve zdejších intervenčním centru, dostavil vedle sociální pracovnice také druhý člen týmu (obvykle to bývá psycholog nebo právník). Sociální pracovnice se stává po celou dlouhou dobu spolupráce s klientkou klíčovým pracovníkem celého případu. Na začátku spolupráce klientce intervenční centrum nabídlo bezplatné sociální, psychologické a právní poradenství. Klíčový pracovník je pak ten, který se s klientkou dostává do užšího kontaktu, vyhodnocuje situace, vytváří bezpečnostní plány a pomáhá klientům v orientaci v jejich vlastních právech. Funguje také coby doprovod a podpora. V případě paní Pavly sociální pracovnice svolávala případové konference, vyměňovala a shromažďovala telefonicky či e-mailem informace od dalších spolupracujících organizací. Ze začátku bylo zřejmé, že klientka není rozhodnuta, jak situaci řešit. Toto dilema je u klientek intervenčního centra velmi časté. V dané situaci může pomoci získat více konkrétních informací, vysvětlit, jak probíhá soudní řízení atd. V případě paní Pavly se první snaha zaměřila na zajištění stabilního bydlení, jistý peněžní příjem, zajištění bezpečí a pomoc při vyjednávání ohledně péče o děti, následně s klientkou začala pracovat psycholožka na odstranění traumatu, přičemž je nesmírně důležité bezpečné prostředí tvořené lidmi, kteří vnímají hranice a nepřekračují je.

Závažná forma domácího násilí klienty vážně traumatizuje, klienti přichází ve vážném stavu s fyzickými a psychickými příznaky akutního stresu. Teprve po pár měsících spolupráce se zpravidla podaří u ohrožené osoby snížit pocit ohrožení. Paní Pavla od začátku čelila vydírání partnera prostřednictvím jejich nezletilých dětí, což je pro dotyčného psychicky velmi náročné. Vnitřní napětí způsobuje extrémní dilema, zda zůstat a mít možnost trávit s dětmi čas a alespoň částečně je chránit před útoky otce, nebo odejít s rizikem, že může dojít na čas ke ztrátě kontaktu. Na terapeutických sezeních je cílem vytvořit s klienty vztah, který jim pomůže zvládat náročnou situaci. Klienti přichází v různých fázích řešení svého problému a v drtivé většině případů pak psycholog pracuje s lidmi, kteří mají své životy nefunkční na různých frontách. Paní Pavla stále dochází na

pravidelnou individuální terapii a je stále v roli pasivního příjemce situací, přičemž v tuto chvíli nepřipouští, že její hlavní téma je odkládání řešení.

Další z nabídky služeb intervenčního centra je bezplatná právní pomoc, která však nenahrazuje činnost advokátních kanceláří, tedy další, kdo postupně s klientkou pracoval, byla právnička intervenčního centra, která paní Pavlu provázela jednotlivými kroky týkajícími se soudních řízení. Nejprve se jednalo o návrh předběžného opatření na vykázání agresora a prodloužení tohoto návrhu. Zároveň byla s klientkou v e-mailovém kontaktu a reagovala na její dotazy ohledně postupu a komunikace s násilnou osobou. Během fáze přípravy návrhu na úpravu poměrů k dětem byla klientce nabídnuta pomoc zmocněnce, který by ji u soudu zastupoval, protože násilná osoba s advokátkou se jevila značně agresivně a paní Pavla se obtížně prosazovala. Intervenční centrum nemá k právnímu zastupování svých klientů oprávnění, ovšem spolupracuje s advokáty, kteří této problematice dobře rozumí. Právnička tedy paní Pavle domluvila spolupráci s advokátem, kterému předala spis. On sám to považoval za velmi složitý případ, vyptával se na detaily a doptával se na klientku, která od začátku cesty už udělala velký pokrok, a především se snaží aktivně nastalou životní situaci řešit.

Při čtení usnesení jsem v některých chvílích měla pocit, že nezávislost a přístup soudců k tématu domácího násilí je značně rozdílný. Odborníci, kteří dlouhodobě pracují s oběťmi domácího násilí, rozlišují konkrétně soudce citlivé a necitlivé k domácímu násilí. U paní Pavly proběhlo několik soudních stání a rozporuplnost či argumenty použité v usneseních mne někdy velmi překvapily.

8.2 Pomoc pro děti ohrožené domácím násilím

Již při druhém setkání s paní Pavlou bylo jasné, že bude potřeba okamžitá pomoc pro její dvě dcery, které se již v této době ke své matce chovaly nestandardně. Klíčový pracovník intervenčního centra kontaktoval sociální pracovníci organizace, jejichž cílem je pomáhat dětem, které zažívají domácí násilí, ať už jako přímé oběti nebo svědci. Tyto organizace vždy chrání zájem dítěte a poskytují jim i jejich rodičům odbornou a citlivou pomoc. Jejich cílem je minimalizovat dopady domácího násilí tak, aby děti mohly vyrůstat v rodinném prostředí bez násilí. Hned na začátku, po prvním mapování situace a následné diagnostice dcer paní Pavly, bylo zřejmé, že jsou dívky aktuálně ohrožené situací v rodině. Od počátku spolupráce bylo jasné, že za současné situace v rodině by nebylo vhodné dcerám zcela zakázat kontakt s otcem, přičemž za matku by se měl postavit OSPOD, který se

však snažil zůstat neutrální. Dcerám paní Pavly byla nabídnuta skupinová a individuální terapie. Ovšem dle vývoje celého případu a reakcí otce dětí bylo jasné, že otec nesouhlasí a nebude souhlasit s navrženou formou pomoci. S dalším soudním rozhodnutím a jeho návštěvou v organizaci otec vše odmítl.

Klientka nechtěla bránit otci v kontaktu s dcerami, ale v danou chvíli se snažila za pomoci soudu prosadit kontakt formou asistovaných setkání např. terapeutických sezení. Právě zde vnímám jako problematickou situaci, kdy se soudkyně snažila získat ucelenou zprávu v průběhu stání a telefonovala sociální pracovníci této organizace, ovšem ta jí nebyla schopna podat ucelené informace, protože s dívkami pracovalo hned několik pracovníků. Soud si tedy musel vyžádat oficiální zprávu, čímž se vše protáhlo. V jedné ze zpráv zaznělo, že dívky byly poškozené chováním otce, z druhé vyplývalo, že jsou poškozeny celkovou situací v rodině.

Terapeutická sezení by v praxi probíhala s konkrétním cílem a zaměřením na určité téma. Nejprve schůzka s otcem a s dětmi (každý samostatně), následně kontakt 60 minut a poté v délce trvání 30 minut schůzka samostatná s otcem a s dětmi. Otec takto asistovaný kontakt odmítl a u soudu napadl všechny pomáhající organizace a obvinil je, že jsou zmanipulované.

Ukázalo se, že probíhá-li komunikace s intervenčním centrem, vše je řešeno telefonicky, občas e-mailem. Oficiální zpráva, kterou připravili pro soud, se k intervenčnímu centru nedostala. Pro tuto organizaci platí, že zprávu o dítěti je možné poskytnout na základě žádosti pouze OSPODu, soudu a policii. Jiné organizace, zdravotnická zařízení v zastoupení, soukromé či právnické osoby aj. mají možnost o zprávu žádat pouze prostřednictvím rodiče. Po této zkušenosti se intervenční centrum spolu s organizací, která pomáhá dětem, snažily vyjasnit nesoulad, který nastal, načež se nakonec shodli, že se mohou a budou rozcházet, protože jedni pracují s matkou a druzí hájí zájmy dětí. A protože do budoucna chtějí spolupracovat, přislíbily si snahu o jasnou a otevřenou komunikaci.

Vzhledem k tomu, že je nyní organizací zabývajících se pomoci dětem z rodin nesoucí si následky domácího násilí málo, intervenční centrum se rozhodlo nově nabízet službu i těmto dětem.

V době, kdy trvalo vykázání otce dcer paní Pavly, docházely obě dcery na terapii sem. Poté co nebylo předběžné opatření na vykázání prodlouženo, měl otec právo se s dcerami stýkat a s terapiemi nesouhlasil, což písemně potvrdil přímo v této organizaci. Tímto zablokoval pomoc, kterou jeho dcery nutně potřebovaly, na čemž se shodují všechny pomáhající organizace.

8.2.1 OSPOD

Práce intervenčního centra je intenzivně propojena s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, které jsou součástí městských úřadů či obcí s rozšířenou působností. OSPOD automaticky obdrží od Policie ČR informaci o vykázaní násilné osoby z rodiny s nezletilými dětmi, případně klienty sem vždy posílají z intervenčního centra a dalších pomáhajících organizací. OSPOD v případě paní Pavly nejprve jednal ve shodě s ostatními, postavil se za matku a ztotožnil se s akutní potřebou terapie pro dcery klientky a souhlasil i s asistovaným setkáním dcer s otcem. Od doby, kdy pozbylo platnosti vykázaní otce a tím i zákaz styku s dětmi a otec přišel s návrhem střídavé péče a rodinné terapie, se situace změnila. OSPOD si pozval oba rodiče a dle pocitů paní Pavly ji vlastně donutil, aby přistoupila na požadavky bývalého partnera, násilné osoby, který ubližoval jí i dcerám a u jehož nevhodného chování byl OSPOD přítomen. Všude jsou doloženy jeho výhrůžky a nahrávky, jeho poznámky a nevhodné statusy na sociálních sítích. OSPOD takto jednal i přes odborné zprávy, že v tuto chvíli je primární pomoci s terapií dcerám klientky a upozornění na problematičnost rodinné terapie a střídavé péče.

Paní Pavla byla z jednání OSPOD velmi rozčarovaná a tomuto obratu dodnes nerozumí. Pro uklidnění situace souhlasila se střídavou péčí, která stále probíhá i přes to, že OSPOD přiznává, že rodiče nejsou schopni se na ničem domluvit. V tuto chvíli stále nepadlo žádné soudní rozhodnutí. OSPOD trval na střídavé péči za podmínky docházení na rodinnou terapii a začal jednat s organizací, která by se rodiny ujala. I přesto se paní Pavla nevzdala a snaží se najít pomoc pro dcery, domlouvá si spolupráci s krizovým centrem pro děti a nyní probíhá mapování situace, avšak terapie zatím ne.

8.2.2 Případové konference

První případová konference ohledně rodiny paní Pavly byla svolána po dvou měsících na půdě OSPOD. Za intervenční centrum byla přítomna sociální pracovníce a právnička, za organizaci pomáhající dětem psychologka a sociální pracovníce a za OSPOD vedoucí oddělení a referentka mající případ na starost. Každá organizace podala aktuální informace a návrh na další plánované kroky. Vedoucí oddělení OSPOD informovala o situaci, kdy došlo k výkonu rozhodnutí o vykázaní a popisovala, jak otec oddaloval odchod z bytu, dcery křičely a držely otce za ruku a nadávaly matce. Otec jim při odchodu říkal různé nevhodné věci. Klientka v danou chvíli měla podporu všech tří přítomných organizací.

Druhá případová konference proběhla na půdě OSPOD bez přítomnosti organizace pomáhající dětem. Přítomna byla vedoucí oddělení a klíčová pracovnice, za intervenční centrum sociální pracovnice a psycholožka. Všichni se shodují na nutnosti terapie pro dceru paní Pavly. OSPOD se podivuje situaci, jak dlouho matka byla obětí domácího násilí a nebyla schopna vztah ukončit, intervenční centrum vysvětluje dynamiku i druhy domácího násilí a poukazuje na osobnost násilné osoby a z toho plynoucí aspekty chování, které způsobily ohromný paralyzující strach klientky.

Třetí případovou konferenci iniciuje organizace pomáhající dětem, kdy po konzultaci s OSPOD zjišťují, že OSPOD měl na jednání otce holčiček, který přišel s návrhem na rodinnou terapii a cokoli jiného odmítal akceptovat. Spolu s intervenčním centrem jsou zaskočeni a překvapeni z postupu OSPOD. Shodují se, že rodinná terapie je v tuto chvíli naprosto nepřístupná. Den před konáním případové konference svoji účast odřekl OSPOD, přičemž za sebe neposlal žádnou náhradu, poslal pouze písemné stanovisko. Dle jejich zprávy není možné v současné době bránit některému z rodičů v péči a dívky projevují zájem o to, aby byly spíše v péči otce. OSPOD vidí jako optimální střídavou péči s podmínkou rodinné terapie. Všichni přítomní se shodují na tom, že by pomohl jedině znalecký posudek zkoumající osobnost otce dětí. OSPOD to takto však nevyhodnotil a posudky v rámci opatrovnického soudu nejsou dostatečné. Bohužel posudek dosud nikdo nezadal, soud to nepovažuje za nutné.

9 Diskuze

Ze zahraničních zkušeností vyplývá (Saunders, 1998), že rozhodování o kontaktu dětí s rodičem, který se dopouštěl domácího násilí, by mělo být založeno na následujících obecných principech:

- kontakt dítěte a rodiče by měl být strukturován tak, aby co nejvíc omezoval přítomnost dítěte při násilí mezi rodiči,
- v případě obav z násilného chování či pokračování by měl být kontakt omezen na nejmenší míru, až zakázán,
- rodiče by neměli být nuceni k tomu, aby se setkávali, trávili spolu čas či se účastnili terapeutických sezení,
- kontakt dětí s rodičem, který se dopouštěl násilí, by mělo probíhat za přítomnosti supervizora na neutrálním místě.

Dle výše uvedeného bylo v případě paní Pavly porušeno hned několik principů, navíc kontakt s násilným rodičem by děti měly mít až tehdy, když rodič absolvuje nějakou formu terapie, což se v tomto případě nestalo. Pro mne osobně je navíc nepochopitelný v takovéto situaci návrh a podmínka rodinné terapie v rodině, kde probíhala tato forma domácího násilí a kde násilná osoba vykazuje všechny známky agresora a poruchy osobnosti.

Násilí vždy, ať přímo či nepřímě, děti ovlivňuje, a i ony potřebují širokou paletu pomoci a péče. Chceme-li předejít mezigeneračnímu přenosu násilných vzorců, musí mít děti ohrožené domácím násilím přístup ke krizové intervenci i terapii. V pomoci dcerám paní Pavly nastala velká časová prodleva, způsobená nejen pomalou činností soudů, ale i neprůchodností celým systémem. Je evidentní, že vlastní otec zablokoval pomoc pro dcery a nikdo to nebyl schopen změnit. Už jenom tímto přístupem a dalšími kroky odhalil svou strategii, která přesně zapadá do mechanismu domácího násilí.

Dle manuálu ROSA (2006) je domácí násilí na ženách a dětech charakterizováno vztahem moci a násilí s různou mírou intenzity, proto je potřeba zohlednit formy a strategie, které pachatel používá, jakou míru kontroly a moci si násilná osoba udržuje a jaké možnosti má oběť k dispozici, aby mohla bezpečně odejít (má-li vůbec nějaké).

Paní Pavla má i po třech letech pocit, že její bývalý partner nad ní má stále moc, že si udržuje kontrolu, aby ona nemohla uniknout, navíc významně ovlivňuje dcery, které se k matce chovají po jeho vzoru obdobným způsobem.

Úmluva o právech dítěte zaručuje právo dítěte na pravidelný styk s rodičem i za situace, kdy je od jednoho nebo obou rodičů odloučeno (Králičková, 2009, s. 73). Občanský zákoník však v části Rodinné právo stanoví, že i druhý rodič, který nemá dítě svěřeno do výchovy, má právo na informace. V souvislosti s domácím násilím existuje jistý žádoucí institut, i když není v právní úpravě výslovně zakotven. Jedná se o asistovaný styk, tj. setkávání s dítětem za přítomnosti další osoby a na určeném místě. Zásadní je především blaho dítěte, ale považuji za správné, že práva násilného rodiče mohou být v takové situaci omezena. Ze začátku, kdy je dítě svědkem domácího násilí, je styk s dítětem ideálně za přítomnosti psychologa více než žádoucí. Pokud se jeví situace nejednoznačně, což je také časté, měla by každopádně probíhat individuální terapie jak dítěte, tak i rodičů. Osobně si myslím, že násilná osoba nemůže být zcela ideálním rodičem. Ve většině případů je agresor hluboce zakořeněný, ale pokud se přikloním k tomu, že lze člověka změnit a projít terapií, pak to může být pro dítě přínosem.

V případě dcer paní Pavly nic z výše uvedeného nebylo realizováno, i když úsilí vynaloženo bylo.

Střídavá péče je situace, kdy dítě žije po určitý čas u každého z rodičů, vlastně se tedy stěhuje tam a sem. O tomto institutu nelze ani uvažovat v situaci domácího násilí. Oběť by měla být oddělena od pachatele a chráněna před ním, a ne s ním žít.

V případě dcer paní Pavly rozumím tomu, že OSPOD, hájící práva dítěte na oba rodiče, navrhuje střídavou péči. Ovšem nerozumím tomu, proč to navrhuje v případě rodiny, kde probíhalo domácí násilí, probíhá trestní řízení a otec blokuje všechny návrhy a dohody.

Cílem této práce není ukázat přesný návod, jak by spolupráce měla vypadat, ale spíše ukázat na této kazuistice různé přístupy, možné výhody a nevýhody. Ideální by bylo, kdyby členy interdisciplinárního týmu byli zástupci všech institucí a organizací, které se dostávají do kontaktu s oběťmi domácího násilí. Praxe však ukazuje, že získat ke spolupráci všechny klíčové organizace není jednoduché. Důležité je seznámení se s činností a strukturou jednotlivých organizací, jejich úkoly, cíli a kompetencemi, abychom se vyhnuli chybám, které by mohly vést k nereálným očekáváním. Samozřejmostí je umění otevřené komunikace a zbavení se předsudků a stereotypních postojů.

Na příběhu paní Pavly je vidět, že ze začátku komunikace i přes drobné neshody fungovala. Intervenční centrum společně s organizací pomáhající dcerám klientky měly na celou věc podobný názor, přestože každý hájil zájmy někoho jiného. Pak však začal OSPOD prosazovat řešení, které nebylo v této situaci vhodné, a navíc bylo totožné s návrhem

násilné osoby, což nevyhnutelně vyvolává jisté otázky. Bohužel nemám možnost získat více informací o důvodech jejich rozhodnutí a zvolení právě tohoto postupu.

Rozumím zoufalství klientky, která tím, že agresor nemusel udělat žádný kompromis, na rozdíl od ní, má pocit, že mu vlastně vše prochází a opět je pánem situace on. Člověk vykázaný Policií ČR z bytu pro domácí násilí, obviněný, přičemž trestní řízení stále probíhá, vyhrožuje všem organizacím, podává stížnosti a manipuluje celým okolím, má rozhodnutím soudu ve střídavé péči dcery. V době, kdy byl vykázan a kontakt s nimi byl přerušen, se dle odborníků dcery zklidnily a vztah k paní Pavle se zlepšil, ovšem nyní je situace bohužel opět stejná jako na začátku.

Dalším tématem k rozboru jsou oběti, matky a jejich rodičovské kompetence. Terapeuti se shodují na tom, že o daném tématu neexistuje příliš publikací ani manuálů a při terapeutické a velmi specifické práci s oběťmi záleží na terapeutovi a jeho znalosti problematiky domácího násilí.

Bc. Petra Wünschová, ředitelka centra LOCIKA říká: „Postup, který se nám osvědčuje, je dát dítěti čas na zklidnění. Nějakou adaptační dobu, kdy není nucené do kontaktu s tatínkem. S vědomím toho, že: **Kontakt s rodičem je právo dítěte, nikoli povinnost.** Všimáme si toho, že už to akceptuje na mnoha místech i státní správa, což je dobře. Vše by mělo být nastavené podle potřeb dítěte. Proto u nás dítě pracuje se svým terapeutem, projde standardním klinickým vyšetřením, jak na tom je, psychodiagnostikou. A podle toho se nastavuje následný kontakt s rodiči. A s nimi též souběžně pracujeme a připravujeme je na kontakt s tím dítětem. Dle mých zkušeností by se mělo jednat o období zhruba tří měsíců maximálně. Není to tak dlouhá doba na to, aby to poškodilo vztah rodiče a dítěte, dá se na něj opět navázat. I proto někdy děláme první terapeutické setkání dítě-rodič u nás, i když se u nás neprovádějí asistované styky s dětmi. Snažíme se to ale vše nastavit tak, aby šlo skutečně o bezpečné setkání.“

„My při našich sezeních **prosazujeme bezpečný a reálný kontakt s otcem** tak, aby i zároveň probíhala práce s oběma rodiči (i matkou). I na straně maminek totiž zbývá téměř vždy ještě mnoho jiných dalších témat ke zpracování. Je to proto, poněvadž **domácí násilí ničí rodičovské kompetence obou rodičů**, to je potřeba říct. Děti velmi často celou situaci posuzují tak, že se pak **cítí opuštěny oběma rodiči**. Zejména pokud se situace doma neřeší (nejčastěji ze strany matky). Je třeba **pracovat znovu na vztahu matka-dítě i otec-dítě**. Posilujeme **rodičovské kompetence obou**, u každého je to ale samozřejmě jiné

téma. U tatíků, kteří umějí a mají chuť pracovat na sobě a přihlásit se třeba do kurzů zvládnutí vzteku, přináší tato práce poměrně dobré výsledky. Jelikož ale existují i jiné typy domácího násilí, je to často mnohem složitější,“ připustila Wünschová.

Bílý kruh bezpečí popsal negativa, která na dítě v důsledku domácího násilí působí, následně:

- dítě pocítuje k rodičům směs strachu, lásky i vzteku,
- naučí se vnímat, chápat a reagovat jinak než děti, které násilí vystaveny nebyly. Často se dokonce ztotožní s reakcemi dospělých – mohou mít pocit, že matce nevadí, když ji otec zbil. Násilí a manipulaci pak přijmou jako normu a podle ní se v dalším životě také chovají,
- dítě je nuceno přizpůsobovat se násilí, omlouvat násilné chování, zažívá manipulace, když je velice často využíváno jako prostředek nebo nástroj v boji mezi rodiči,
- dítě se často cítí vinné za to, co se doma děje, má strach o oběť, strach o sebe, cítí se bezmocně, neumí se bránit, protože se ani nemůže postavit svému rodiči,
- dítě k násilné osobě může cítit nenávisť a strach, ale zároveň být přitahováno silou, kterou má násilník nad obětí. A tak i když o týraného rodiče má strach, může se místit se zlostí, že násilí nedokáže vzdorovat, ochránit sebe i dítě a zajistit mu klidný a bezpečný domov.

Dcery paní Pavly se identifikovaly s otcem, hlavně starší z nich, v popředí jejího chování je agresivita, snížená schopnost regulace emocí. U obou je znatelný konflikt loajality s rodiči, úzkost a strach. Po několika měsících starší z dcer útočí fyzicky na tu mladší i na matku. Paní Pavla přiznává, že tyto chvíle nezvládá a dostává se do stavu letargie. Po celou dobu dochází na psychoterapii a krůček po krůčku se snaží své rodičovské kompetence posilovat, i když to jde velmi pomalu.

Na kazuistice paní Pavly a její rodiny lze nalézt mnoho typických znaků, které doprovází domácí násilí v rodině s dětmi a také následků patologického chování agresora. Následky, ne vždy optimální reakce obětí, pak neznamenají spoluvinu na situaci, ale typický projev pravých obětí domácího násilí. Tato znalost, schopnost detekce a kompetence jednat jako odborník na psychosociální pomoc, popřípadě právní pomoc, je nezbytným předpokladem k pozitivním změnám v životě rodiny a jejích členů. Dnes je dostupná i poradenská a terapeutická pomoc agresorům, pachatelům domácího násilí. Odborné služby pro rodinu jako celek i pro její jednotlivé členy existují, i když ne v dosta-

tečné míře, což však není věc odbornosti, ale především nedostatek financí v systému sociální péče a zdravotnictví.

Závěr

Diplomová práce se zabývala fenoménem domácího násilí, který zasahuje do všech oblastí lidského života. Tento fenomén je aktuální a značně rozšířený a objevuje se napříč sociálními vrstvami. Toto téma začíná být v posledních letech více probíráno a řešeno, ve společnosti již nějaké povědomí existuje, ovšem stále se setkáváme s částí populace, která věří různým mýtům a předsudkům. Málokoho ovšem napadne mimo oblast pomáhajících odborníků, jaké dalekosáhlé, velmi závažné a nebezpečné důsledky domácí násilí nese. Systém ochrany oběti má nezastupitelný význam a neustále se vyvíjí. Stále ovšem platí, i přes propracovaný systém pomoci, že zastavit domácí násilí a odejít od násilné osoby je náročný a komplikovaný proces s nejistým výsledkem.

Ukazuje se, i přes pokrok posledních let, že v českém právu se sice setkáváme s pojmem domácí násilí, ale definici tohoto jevu nikde nenajdeme. V zákoně kupříkladu není ani zmínka o vylepšení situace dětí coby obětí domácího násilí, což je jistě téma vhodné k zamyšlení, na kterém je potřeba nadále pracovat. Institut vykázaní a otázka toho, jak má být upraven styk s dítětem, je vždy na posouzení konkrétního případu, přičemž by především měl být zohledněn zájem a blaho dítěte. Jestliže již trestní zákoník i zákon o policii reaguje na institut domácího násilí, je také třeba, aby nastala změna na straně pomoci obětem domácího násilí. Tuto pomoc dosud zajišťují intervenční centra a nemnohé neziskové organizace (např. v Praze Acorus, Locika, Rosa). Intervenční centra jsou ze zákona zřizována v každém kraji ČR a jsou jediným systémovým prvkem, jehož prostřednictvím stát zajišťuje základní služby pro oběti domácího násilí. Praxe však ukazuje, že nejen v justici, u orgánů činných v trestním řízení, ale ani u OSPOD a ve školách není možno s jistotou očekávat povědomí o specifčnosti detekce domácího násilí a práce s oběti i pachateli domácího násilí.

Tato diplomová práce by měla být podkladem k bližšímu seznámení se s problematikou domácího násilí, včetně organizací, které se touto problematikou zabývají. Předložená kazuistika má přispět k pochopení úskalí, kterými prochází nejen oběti domácího násilí, ale také pomáhající profese, které se snaží svým klientům usnadnit návrat do samostatného a bezpečného života.

Seznam použitých zdrojů

- Bednářová, Z. et al. (2009). *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus.
- Buriánek, J. et al. (2006). *Domácí násilí-násilí na mužích a seniorech*. Praha, Kroměříž: Triton.
- Čírtková, L., & Vitoušová, P. (2005). Sociální práce s oběťmi násilí v rodině. In: Matoušek, O. et al. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál.
- Dufková, I., & Zlámal, J. (2005). *Domácí násilí se zaměřením na problematiku oběti. Pracovní manuál*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra.
- Haškovcová, H. (2004). *Manuálek o násilí*. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů.
- Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Hokr Miholová, P. et al. (2016). *Ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdraví*. Praha: proFem.
- Ježková, V., & Voňková, J. (2017). *Vaše právo!: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. Praha: ProFem.
- Králíčková, Z. (2009). *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita.
- Králíčková, Z. (2011). *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck.
- Lucká, I. (2003). Krizová intervence. In: Matoušek, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál.
- Marvánová-Vargová, B. (2016). *Vliv domácího násilí na zdraví žen. Studie spolku ROSA o zdravotních důsledcích domácího násilí*. Praha: ROSA.
- Marvánová-Vargová, B. et al. (2008). *Partnerské násilí*. Praha: Linde.
- Matoušek, O. et al. (2005). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.

Ševčík, D., & Špatenková, N.. (2011). *Domácí násilí*. Praha: Portál.

Švaříček, R., & Šedřová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

Vitoušová, P., & Vedra, V. (2015). *Domácí násilí. Informace a praktické rady pro ohrožené osoby*. Praha: Bílý kruh bezpečí.

Vodáčková, D. et al. (2012). *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2012.

Yin, R. K. (2009). *Case Study Research, Design and Methods*. London: Sage Publications.

Internetové zdroje

ACORUS – centrum pro osoby ohrožené domácím násilím (2019). [online]. [cit. 2019-06-06]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz>

Bílý kruh bezpečí. (2019). [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: www.bkb.cz

Centrum LOCIKA. (2019). [online]. [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <http://www.centrumlocika.cz>

Centrum sociálních služeb Praha. (2019). [online]. [cit. 2019-06-06]. Dostupné z: <http://www.csspraha.cz>

Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí OSPOD. (2019). [online]. [cit. 2019-06-06]. Dostupné z: <http://www.ospod.cz/informace>

Intervenční centrum. (2018). [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <http://www.intervencnicentrum.cz>

ROSA – centrum pro ženy. (2006). *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* [online]. [cit. 2019-06-06]. Dostupné z: http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2014/01/zlom_manual.pdf

ROSA – centrum pro ženy. (2019). [online]. [cit. 2019-06-06]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz>

Šance dětem. (2016). *Domácí násilí může mít na dítě horší vliv, než válečný konflikt* [online]. [cit. 2019-06-06]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/-domaci-nasili-muze-mit-na-dite-horsi-vliv-nez-valecny-konflikt-180.html>

Šance dětem. (2019). [online]. [cit. 2019-06-06]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz>

Ostatní zdroje

Centrum sociálních služeb Praha. (2018). *Domácí násilí v praxi intervenčního centra: Pracovní manuál.*

Centrum sociálních služeb Praha. (2017). Newsletter.

Bibliografické údaje

Jméno a příjmení autora: Bc. Anna Bláhová
Studijní program: Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapií
Název práce: Sociální práce s rodinou ohroženou domácím násilím
Počet stran (bez příloh): 60
Celkový počet stran příloh: 60
Počet titulů české literatury a pramenů: 21
Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1
Počet internetových odkazů: 10
Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejná
Rok dokončení práce: 2019

**Posudek vedoucí diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: **Bc. Anna Bláhová**

Obor studia: **Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii**

Název práce: **Sociální práce s rodinou ohroženou domácím násilím**

Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejná

Technické parametry práce:

Počet znaků textu (bez příloh): 112 653

Počet stránek příloh: 0

Počet titulů v seznamu literatury: 22

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

V jaké fázi (době), popř. zda a v čem vidíte jiné možnosti podpory a pomoci klientky Pavly?

Celkové hodnocení práce:

Diplomová práce se zabývá velmi aktuálním a závažným tématem. Autorka velmi dobře ve své práci zpracovala teoretické podklady pro seznámení se s problematikou, která je obsahem diplomové práce a ve svém výzkumném šetření – případové studii příběhu spolupráce pomáhajících organizací s klientkou paní Pavlou se autorce podařilo na využití teoretických konceptů v praxi poukázat.

Diplomová práce je teoreticko-výzkumná.

Teoretická část obsahuje nejdůležitější pojmy a oblasti psychosociální oblasti pomoci obětem domácího násilí, včetně následků domácího násilí na její oběti a také možnosti intervence jednotlivých profesí k podpoře obětí.

Ve výzkumné části se autorka využívá metodu kvalitativního šetření. Prostřednictvím případové studie, která se zabývá příběhem podpory a pomoci paní Pavle autorka ukazuje reálný a konkrétní postup mnoha pomáhajících organizací a využití mnoha intervencí, které jsou zpracovány již v teoretické části práce. Na příběhu a následně na popisu a reflexi intervencí na vývoj případu autorka ukazuje velmi detailně, jaké možnosti podpory se nabízejí, ale také jaká úskalí a problémy obětí domácího násilí musí překonávat a jak je to pro oběť těžké bojovat s vlastním oslabením, chránit své děti, ubránit se strachům z agresora a zároveň zvládat vliv jednotlivých organizací, které do jejího osobního života zasahují.

V Diskuzi autorka propojuje teoretickou část s výzkumným šetřením a teoretické poznatky dává do souvislosti s využitím výsledků případové studie. Získané teoreticko-výzkumné poznatky pak podrobuje odbornou reflexí z pohledu vlastní odborné praxe.

V Závěru autorka shrnuje obsah vlastní práce a upozorňuje na nedostatečnou informovanost nejen laické veřejnosti o domácím násilí, ale především státních institucí, které mají výrazný vliv na ochranu a prevenci před domácím násilím. Práci autorka oprávněně považuje za příspěvek k rozvoji odborného povědomí o problematice domácího násilí. Přínos spočívá ve velmi podrobně a srozumitelně zpracované případové studii.

V zásadě jediným kritickým bodem práce je občasný citační prohřešek (str. 9,17,22, 54,55). Jelikož se jedná o různá pochybení, nejde zřejmě o neznalost citační normy, spíše o jednotlivá opomenutí.

Práce splňuje nároky na práci tohoto typu a práci proto doporučuji k obhajobě.

V přizpůsobené podobě obsah případové studie doporučuji k publikaci v odborném článku pro časopisy v oboru sociální práce, školství i práva a justice.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji**

Navrhovaná klasifikace: **výborně**

Praxe dne 23.8.2019

PhDr. Hana Hejná

**Posudek oponenta diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Bc. Anna Bláhová
 Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii
 Název práce: Sociální práce s rodinou ohroženou domácím násilím
 Oponent práce: Mgr. Barbara Kostelacová

Technické parametry práce:
 Počet stránek textu (bez příloh): 60
 Počet stránek příloh: 0
 Počet titulů v seznamu literatury: 22

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu		x			
Oborová přiléhavost tématu		x			
Originalita tématu a jeho zpracování			x		

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)		x			
Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)			x		
Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)		x			

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod			x		
Využití výzkumných empirických metod				x	
Využití praktických zkušeností			x		

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)	x				
Naplnění cílů práce				x	

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

		x		
--	--	---	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

			x	
--	--	--	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

			x	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Popište metodologii vašeho výzkumu a formulujte jeho závěry.
2. Jakou roli jste v případové studii zastávala? Reflektujte, jakým způsobem ovlivnilo předpokládané smíšení rolí výzkumnice a participantky váš výzkum.

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se ve své práci zabývá společensky aktuálním a oborově příléhavým tématem sociální práce s rodinou ohroženou domácím násilím.

Teoretická část se v prvních třech kapitolách věnuje charakteristice domácího násilí, jeho důsledky a možnými dopady na oběti. Ve čtvrté a páté kapitole autorka prezentuje legislativní a intervenční možnosti ochrany před domácím násilím v České republice.

Teoretická část je obsahově logicky vystavěna, jednotlivé kapitoly na sebe navazují a tvoří myšlenkově uspořádaný celek. Za konkrétní nedostatek lze považovat délku a zcela minimalizovaný obsah samostatné kapitoly č. 4, kterou tvoří tři krátké odstavce. Podkapitoly 5.1 – 5.5.3 zcela postrádají uvedení odkazů na prameny, z nichž autorka vycházela.

Text teoretické části je velmi stručný, postrádá autorskou originalitu a orientaci v širším kontextu problematiky. Názory jednotlivých autorů diplomantka pouze předkládá, nediskutuje ani nesrovnává, práce je myšlenkově chudá. Za nijak obsáhlý lze rovněž považovat počet titulů odborné literatury, ze zahraničních zdrojů autorka nečerpá ani v požadovaném minimálním rozsahu.

Pro výzkumnou část autorka zvolila kvalitativní přístup případové studie a v metodologickém úvodu popisuje volbu metod a technik získávání dat. V této části však pouze obecným způsobem cituje odborné prameny a neuvádí vlastní metodologický postup. K němu se vztahuje pouze jediná věta z podkapitoly 6.3 Realizace výzkumu. Cíl práce je formulován vágně a není položena výzkumná otázka. Vůbec není jasné, z jakých konkrétních dat autorka vychází, jakým způsobem postupovala při jejich analýze, jakou roli zastává v případové studii (neboť v textu autorka občas používá plurál a je zřejmé, že sama je přímou účastnicí). Samotná kazuistika je podrobným popisem tříletých peripetií rodiny zasažené domácím násilím a poskytuje vhled do dané problematiky, vzhledem k nejasné formulaci cíle výzkumu jsou však rovněž nejasné jeho závěry. V kapitole Diskuse se autorka znovu dlouze zabývá obecnou problematikou domácího násilí, přičemž vychází z odborných pramenů a skutečný smysl diskuse, tedy kritického zamyšlení nad vlastním výzkumem, zde zcela chybí.

Autorčin projev je kultivovaný a jazykově správný, rovněž formální stránka odpovídá nárokům na diplomovou práci. V bibliografických údajích však chybí povinné uvedení celkového počtu znaků a dalších náležitostí. Práce nenaplnuje požadavek minimálního rozsahu 60 normostran.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: 2 - 3

Datum, podpis:

Katka Černá